

Rapport 2023:10

Länsstyrelsen
Stockholm

Romsk inkludering

Årsrapport 2022

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för nationella minoriteter
Tfn: 010-223 10 00

Foto: Mostphotos

Utgivningsår: 2023

ISBN: 978-91-7937-226-2

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

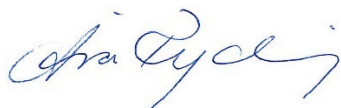
Länsstyrelsen i Stockholm fick 2019 ett samordnings- och uppföljningsuppdrag inom strategin för romsk inkludering för åren 2020–2023. Uppdraget är en fortsättning på det tidigare uppdraget Länsstyrelsen haft 2012–2019 och detta är Länsstyrelsens elfte årsrapport inom strategin.

I årets rapport redovisar vi utvecklingen inom området kultur och språk. Strategins övriga verksamhetsområden berörs översiktligt i en bilaga.

Rapportens syfte är att den ska utgöra underlag för regeringens fortsatta arbete med att implementera strategin för romsk inkludering. Det är vår förhoppning att den ska bidra till att belysa vikten av långsiktighet, kunskapsspridning och regelbundna uppföljningar inom strategins områden.

Addi Svarogic, utvecklingsledare på Länsstyrelsen, har skrivit rapporten som bygger på redovisningar från myndigheter samt enkätsvar från kommuner. I rapporten ges även en genomgång av Länsstyrelsens verksamhet på området.

Stockholm den 31 mars 2023

Åsa Ryding
Länsöverdirektör

Innehållsförteckning

Förord	3
Innehållsförteckning.....	4
Sammanfattning.....	6
Förslag	7
Inledning.....	9
Uppdrag	9
Underlag	10
Rapportens disposition	11
Analys och förslag för stärkta möjligheter att nå strategins mål	12
Myndigheterna behöver följa utvecklingen inom sina respektive områden	12
Diskrimineringen av romer måste synliggöras.....	13
Flera myndigheter arbetar med strategin, men det krävs fler och mer långsiktiga uppdrag.....	14
Fortfarande få kommuner som arbetar med strategin men statsbidraget är en positiv utveckling.....	15
Viktigt med fortsatt kunskapsspridning	16
Den romska minoriteten bör tilldelas samrådsmedel.....	16
Vägen framåt för Länsstyrelsen	17
Uppföljningssystem för strategin för romsk inkludering... 	18
Utvecklingen inom området kultur och språk 2022	20
Introduktion	20
Myndigheter med särskilda uppdrag.....	21
Skolverket	21
Socialstyrelsen.....	23
Universitets-och högskolerådet.....	25
Kulturrådet	26
Forum för levande historia	27
Diskrimineringsombudsmannen.....	27
Brottsförebyggande rådet	28
Kultur och språk i landets kommuner och regioner	29
Romani chib i public services sändningar	32
Kommunernas och regionernas övergripande arbete med romsk inkludering.....	34
Framgångsrika metoder och arbetssätt i det lokala arbetet	35
Fortsatta utmaningar i kommuners och regioners arbete med romsk inkludering	36

Länsstyrelsens verksamhet inom romsk inkludering	37
Samråd	37
Kunskapsspridning.....	38
Externt deltagande.....	39
Stöd och rådgivning	40
Intervjustudie om strukturella hinder för inflytande	41
Statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering	
.....	43
Bakgrund och syfte	43
Förankring.....	43
Informationsspridning.....	43
Beslut	44
Redovisning	44
Bilaga 1. Statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering. Beviljade insatser under 2022.	45
Bilaga 2. Andra verksamhetsområden.....	50
Utbildning	50
Arbete	50
Bostad.....	51
Hälsa	52
Social omsorg och trygghet	53
Organisering	54
Sammanfattning.....	54

Sammanfattning

Detta är Länsstyrelsen i Stockholms läns elfte årsrapport inom uppdraget att samordna och följa upp insatser inom strategin för romsk inkludering. Myndigheten har mottagit uppdraget vid tre omgångar, under perioderna 2012–2015, 2016–2019 samt 2020–2023.

I flera av Länsstyrelsens tidigare årsrapporter konstateras att regeringens, kommunernas och myndigheternas insatser i arbetet för romsk inkludering har varit alltför kortsiktiga för att strategins mål ska kunna uppnås och att det finns behov av långsiktig finansiering för kommuner som arbetar strategiskt för romsk inkludering. Under Coronapandemin blev det också tydligt att kommuner tenderar att nedprioritera verksamheter som ligger utanför ordinarie verksamhetsområden och som saknar statliga bidrag.

Länsstyrelsen kan även i årets rapport slå fast att arbetet behöver växlas upp på alla nivåer och att det behövs fler och mer långsiktiga uppdrag till myndigheter.

Under 2022 fick Länsstyrelsen i uppdrag att fördela statsbidrag till kommuner för insatser som syftar till att förbättra romers inkludering i samhället. Länsstyrelsen har beviljat sexton insatser i tretton kommuner och betalat ut totalt 9 456 950 kronor. Många kommuner uppger resursbrist som det främsta skälet till att insatser har prioriterats ned eller avslutats, varför Länsstyrelsen ser positivt på statsbidraget. Det är dock inte optimalt att statsbidraget i sin nuvarande form är tillfälligt, då detta riskerar att skapa osäkerhet och leda till kortsiktigt projektänkande.

Länsstyrelsen har tagit fram ett uppföljningssystem för strategin för romsk inkludering och implementerar det för första gången i årets rapport. Systemet innebär att uppföljningen av strategin för romsk inkludering grundas på underlag från de statliga myndigheter som ansvarar för de olika verksamhetsområdena inom strategin. Årets rapport redovisar utvecklingen inom området kultur och språk.

Under 2022 har Socialstyrelsen, Skolverket, Arbetsförmedlingen samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor haft uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering, varav de två förstnämnda myndigheterna har haft uppdrag inom området kultur och språk.

Forum för levande historia har fått i uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet. Även Diskrimineringsombudsmannen, Universitets- och högskolerådet och Kulturrådet har haft uppdrag som är relevanta för årets uppföljning.

Trots att det på flera myndigheter sker arbete med romsk inkludering, samt generellt minoritetspolitiskt arbete som är gynnsamt för den romska

minoriteten, är det Länsstyrelsens bedömning att det krävs fler och mer långsiktiga uppdrag. Utvecklingen inom alla verksamhetsområden bör dessutom regelbundet följas upp av myndigheterna så att Länsstyrelsen kan fortsätta implementera sitt uppföljningssystem, och för regeringen ska ha goda underlag för framtida beslut och åtgärder.

I den enkät som Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget skickar till kommuner och regioner inom ramen för uppföljningen av minoritetspolitiken har vi liksom tidigare år inkluderat frågor som rör arbetet med romsk inkludering. En av frågorna handlade om huruvida kommunerna och regionerna genomfört insatser inom strategin för romsk inkludering. Av de 209 som svarat på frågan uppger 23 att de under året genomfört insatser inom området. Det innebär att lika få kommuner har arbetat med strategin under 2022 som under 2021 och 2020. Det är en nedslående bild med tanke på att mer än halva strategiperioden har passerat.

Länsstyrelsen har under året genomfört olika insatser i syfte att stödja kommuner att utveckla arbetssätt och metoder för romsk inkludering. Detta har bland annat skett genom artiklar på minoritet.se och nyhetsbrev med aktuell information om arbetet med romsk inkludering. En webbutbildning har lanserats med bland annat goda exempel på hur man kan bedriva ett framgångsrikt och förankrat arbete inom strategin för romsk inkludering. Länsstyrelsen har också fortsatt sprida skolboken Antiziganismen i Sverige.

För att bland annat nå ut till anställda inom offentlig förvaltning som inte har arbetat med frågorna tidigare har vi publicerat poddar och filmer om romsk inkludering. I dessa lyfts flera exempel på lokalt arbete med romsk inkludering som förhoppningsvis kan sprida kunskap och inspirera.

Förslag

Länsstyrelsen lämnar följande förslag till regeringen, i syfte att stärka möjligheterna att nå strategins mål:

- **Vi föreslår att samtliga myndigheter som ingår i Länsstyrelsens uppföljningssystem ska få i uppdrag att följa upp utvecklingen inom sina respektive verksamhetsområden samt ta fram indikatorer för detta.**
- **Vi föreslår att regeringen utreder möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.**
- **Vi föreslår att myndigheter ges långsiktiga uppdrag och adekvata resurser för att kunna arbeta med strategin inom sina respektive verksamhetsområden.**
- **Vi föreslår att statsbidraget till kommuner för att främja romsk inkludering bör finnas åtminstone så länge strategin för romsk inkludering är i kraft, det vill säga till 2032. Regeringen bör se**

över möjligheten att utforma statsbidraget på ett sätt som möjliggör för kommunerna att arbeta långsiktigt.

- **Vi föreslår att den romska minoriteten tilldelas motsvarande bidrag för samråd som de sverigefinska och tornedalska minoriteterna.**
- **Vi föreslår att Länsstyrelsen ska ges permanent finansiering för att kunna arbeta med strategin.**

Inledning

År 2012 beslutade regeringen om en strategi för romsk inkludering för åren 2012–2032. Strategin utgår från de mänskliga rättigheterna med särskild betoning på principen om icke-diskriminering. Målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap och är utsatta för diskriminering.

Romers deltagande och inflytande bör genomgående säkerställas i arbetet med strategin. Insatserna ska ingå i myndigheternas och kommunernas ordinarie verksamhet.

Det övergripande målet för strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som en person som inte är rom. De då 20-åriga romernas rättigheter bör tas tillvara inom ordinarie strukturer och verksamhetsområden i lika hög grad som rättigheterna för 20-åringarna i den övriga befolkningen.

Strategin för romsk inkludering genomförs inom ramen för den minoritetspolitiska strategin och ska ses som en förstärkning av minoritetspolitiken.

Uppdrag

Länsstyrelsen i Stockholm fick 2019 ett samordnings- och uppföljningsuppdrag inom strategin för romsk inkludering för åren 2020–2023.¹ Uppdraget är en fortsättning på det tidigare uppdraget Länsstyrelsen haft 2012–2019 och detta är den elfte rapporten inom strategin. Enligt uppdraget ska Länsstyrelsen:

- Stödja kommuner, som bedriver eller avser att bedriva ett arbete inom området, att utveckla arbetssätt och metoder för romsk inkludering.
- Följa upp genomförda insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering. Kommuners och myndigheters samråd med romska företrädare om arbetssätt och metoder ska härvid särskilt beaktas. I uppdraget ingår att utveckla ett uppföljningssystem utifrån tidigare erfarenheter med så kallade nulägesbeskrivningar.
- Genomföra insatser för att öka kunskapen om romsk historia, romers nuvarande livsvillkor respektive ställning som nationell minoritet. Utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige ska spridas.

Romsk inkludering är nära relaterat till Länsstyrelsens arbete och ansvar inom nationella minoriteter. Bland annat har Länsstyrelsen tillsammans med

¹ KU2019/02101/GSM

Sametinget arbetat med att utveckla ett uppföljningssystem för minoritetspolitikens utveckling. I det arbetet har ingått att se över hur ett uppföljningssystem för romsk inkludering kan utvecklas.

Underlag

Denna rapport baseras på en sammanställning av Länsstyrelsens genomförda aktiviteter och insatser inom myndighetens samordningsuppdrag under 2022.

Även arbetet med att ta fram ett uppföljningssystem för den nationella strategin för romsk inkludering inkluderas i denna sammanställning.

Länsstyrelsen och Sametinget har ett gemensamt nationellt uppföljningsansvar för minoritetspolitikens utveckling och myndigheterna skickar årligen ut enkäter, vartannat år till landets samtliga kommuner och regioner, och vartannat år till myndigheter. I uppföljningsenkäten för 2022 till kommuner och regioner ställdes bland annat frågor om insatser för att skydda och främja nationella minoriteters kultur och språk, frågor om inflytande och delaktighet, diskriminering och utsatthet samt frågor om arbetet med romsk inkludering. Svaren på dessa enkätfrågor utgör också underlag till denna rapport.

År 2022 svarade 209 kommuner och regioner på enkäten vilket innebär en svarsfrekvens på 67 procent. Hela resultatet från enkäten publiceras i Länsstyrelsen och Sametingets årliga rapport om minoritetspolitikens utveckling.

Under 2022 har fyra myndigheter utöver Länsstyrelsen haft uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering. Dessa myndigheter är Arbetsförmedlingen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Skolverket och Socialstyrelsen. Samtliga myndigheter har lämnat redovisningar av sina respektive uppdrag. Även underlag från Universitets- och högskolerådet (UHR), regeringens uppdrag till Kulturrådet samt information om sändningstimmar på romani chib och andra minoritetsspråk från public- servicebolagen kommer att inkluderas i årsrapporten.

Insatser mot antiziganism och diskriminering av romer är viktiga delar av strategin för romsk inkludering. Av den anledningen kommer rapporten även att ta upp Forum för levande historias uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet, såväl som statistik från Diskrimineringsombudsmannen och Brottsförebyggande rådet gällande diskriminering av och hatbrott mot romer.

Länsstyrelsen har skickat delar av utkastet till denna rapport till romska organisationer² i syfte att fånga deras synpunkter på det som framkommer i rapporten. En av organisationerna har inkommit med synpunkter.

² Romska organisationer som bland annat fått organisationsbidrag från Länsstyrelsen i Stockholm, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor eller Jämställdhetsmyndigheten. Dessa organisationer är: Romano Pasos Research Centre, Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa, Riksförbundet Romer i Europa, Sveriges Romerförbund, Centrala Riksförbundet Roma International, International Romani Union i Norden,

Rapportens disposition

Denna rapport inleds med en analys av det sammantagna arbetet under 2022 samt förslag och rekommendationer inför det fortsatta arbetet med strategin. Därefter följer en beskrivning av uppföljningssystemet.

I det tredje kapitlet redovisas utvecklingen inom området kultur och språk. Rapporten fortsätter med en presentation av kommunernas och regionernas arbete med strategin för romsk inkludering i stort.

I det femte kapitlet återfinns en redovisning av Länsstyrelsens arbete inom området romsk inkludering, följt av ett kapitel om myndighetens arbete med att fördela statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering.

I bilagorna finns en presentation av insatser som beviljats statsbidrag enligt förordning (2022:259) (bilaga 1) samt en översiktlig genomgång av de andra verksamhetsområdena (bilaga 2).

Analys och förslag för stärkta möjligheter att nå strategins mål

Länsstyrelsen konstaterar att många utmaningar och hinder som tagits upp i tidigare årsrapporter återkommer även i denna. I februari 2022 var det tio år sedan regeringen beslutade om en långsiktig och samordnad strategi för romsk inkludering. En av de drivande ambitionerna bakom strategin var att romer skulle delta på lika villkor som andra på alla områden i det svenska samhället. Valfärdsgapet mellan romer och andra grupper skulle stängas, romers maktunderläge skulle hävas och förtroendeklyftan mellan romer och majoritetssamhället skulle överbryggas.

Länsstyrelsen bedömer att det finns en risk att verksamhetsmålen i strategin inte till fullo kan uppnås, trots att det skett en positiv utveckling på flera områden och att det finns många pågående kommunala insatser och myndighetsuppdrag.

Myndigheterna behöver följa utvecklingen inom sina respektive områden

Strategin för romsk inkludering är en del av den nationella minoritetspolitiken. När strategin beslutades var det för att ta itu med de utmaningar för den romska minoriteten som inte omfattas av den minoritetspolitiska strategin, till exempel inom utbildnings-, bostads- och arbetsmarknadsområdet. Vi kan konstatera att arbetet för romsk inkludering borde ha kommit längre.

För att regeringen ska kunna dra slutsatser om utvecklingen inom strategins olika verksamhetsområden och identifiera eventuella behov av insatser är det avgörande att myndigheter tilldelas uppföljningsuppdrag inom sina respektive områden. Utan en regelbunden utvärdering av situationen för den romska minoriteten är det omöjligt att uttala sig om utvecklingen i förhållande till strategins mål, och därmed om behovet av vidare åtgärder.

Dock är det viktigt att påpeka att ett uppföljningsuppdrag inte kommer utan svårigheter. Detta illustreras av de utmaningar som Arbetsförmedlingen stött på i arbetet med att ta fram ett uppföljningssystem för strategin för romsk inkludering. Arbetsförmedlingen har lyft stora utmaningar med att hitta ett tillförlitligt sätt att följa utvecklingen. Svensk lag förbjuder registrering på etniska grunder, vilket innebär att det saknas information om hur många som är inskrivna på Arbetsförmedlingen med romsk bakgrund. Att hitta alternativa sätt att följa utvecklingen, som både är rättssäkra och ger tillräckliga underlag, har inte varit helt okomplicerat för myndigheten.

Arbetsförmedlingen rapporterar också om svårigheter med att bedriva kvalitativa undersökningar, eftersom det är svårt att nå ut med dessa till andra än de som redan är aktiva i olika nätverk och föreningar.

En annan myndighet som har i uppdrag att ta fram ett uppföljningssystem inom sitt verksamhetsområde är Folkhälsomyndigheten. Myndigheten arbetar dock brett utifrån ett minoritetspolitiskt perspektiv och dess uppdrag syftar till att undersöka hur hälsosituationen hos samtliga nationella minoriteter inklusive urfolket samerna ska kunna följas upp. Folkhälsomyndigheten ska särskilt överväga hur hälsosituationen ska kunna följas upp på regelbunden basis samt vilka åtgärder och aktiviteter som myndigheten kan vidta för att tillförsäkra att en sådan uppföljning kommer till stånd.

Länsstyrelsen kommer att följa Folkhälsomyndighetens arbete i den här frågan, då det berör en av de största utmaningarna med strategin: hur säkerställer man att insatser ger önskvärda resultat, utan att kompromissa med medborgarnas integritet?

- **Vi föreslår att samtliga myndigheter som ingår i Länsstyrelsens uppföljningssystem ska få i uppdrag att följa upp utvecklingen inom sina respektive verksamhetsområden samt ta fram indikatorer för detta.**

Diskrimineringen av romer måste synliggöras

Bristande underlag är även en utmaning i uppföljningen av diskriminering och antiziganism. Vi kan konstatera att det saknas uppgifter om hur många romer som utsätts för diskriminering och om utvecklingen sedan strategin började gälla. DO registrerar inte anmälares etnicitet och myndighetens manuellt framtagna siffror döljer sannolikt ett stort mörkertal.

DO har dock möjlighet att göra kvalitativa fördjupningar inom området som bygger på myndighetens samlade kunskap och erfarenhet om diskriminering av nationella minoriteter. Länsstyrelsen ser att detta är en viktig pusselbit för att få en helhetsbild av utvecklingen inom det minoritetspolitiska delområdet diskriminering och utsatthet.

På Länsstyrelsens senaste samråd med den romska minoriteten hösten 2022 lyftes att romer inte är vana att anmäla hatbrott och att vissa väljer att dölja sin romska identitet för att undvika att utsättas för diskriminering.

Att dölja sin romska identitet kan i vissa fall innebära att personer väljer att inte använda sitt språk. Det är viktigt att synliggöra den diskriminering som romer utsätts för bland annat när de förvägras rätten att använda sitt språk. Europarådet har återkommande i sina granskningar av språkstadgan föreslagit att Sverige ska införa språk som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Det skulle även öka samstämmigheten med konventionsåtaganden såsom artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

- **Vi föreslår därför att regeringen utreder möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.**

I det minoritetspolitiska målet ingår att de nationella minoriteterna ska ges möjligheter att tillägna sig, bruka och utveckla sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet. För att den romska minoriteten ska kunna överföra sitt språk och sin kultur till nästa generation är det viktigt att all diskriminering kopplad till denna rättighet får samma status som annan diskriminering, och att den synliggörs och motarbetas.

Flera myndigheter arbetar med strategin, men det krävs fler och mer långsiktiga uppdrag

Den statistik som faktiskt sammanställs inom det minoritetspolitiska området ger en oroväckande bild. Det handlar exempelvis om statistiken från UHR som visar att det finns ett litet antal utbildningar om romsk kultur eller på romani chib i jämförelse med de andra minoritetsspråken, eller Socialstyrelsens undersökning som visar att cirka en tredjedel av respondenterna inte vet hur behovet av att rekrytera romanispråkig personal inom kommunal äldreomsorg ser ut.

Det här är allvarliga brister som ställer krav på åtgärder. Men trots dessa oroväckande indikationer vill Länsstyrelsen ändå betona att det på flera myndigheter sker arbete med romsk inkludering, samt generellt minoritetspolitiskt arbete som är gynnsamt för den romska minoriteten.

Skolverket och Socialstyrelsen arbetar med att ta fram en utbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens inom viktiga områden som förskola, förskoleklass, skola, fritidshem, vuxenutbildning och socialtjänst och hälso- och sjukvård. Forum för levande historia ska kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet samt föreslå insatser för att motverka fenomenet. Kulturrådet har fått i uppdrag att arbeta med litteratur- och läsförmedlande åtgärder för bland annat romani chib. I det arbetet kommer åtgärder riktade mot barn och unga att särskilt prioriteras.

En av målsättningarna i regeringens strategi är att romers deltagande ska vara ett ordinarie inslag i myndigheternas arbete. Frånvaron av regeringsuppdrag och formaliserade redovisningar betyder inte nödvändigtvis att det saknas insatser inom ramen för ett större minoritetspolitiskt arbete eller arbete med mänskliga rättigheter. Men vi kan konstatera att styrningen inte har gett förutsättningar för myndigheterna att integrera arbetet i sina ordinarie verksamheter i någon större utsträckning. De främsta orsakerna till detta är uppdragens tillfälliga natur och bristen på finansiering.

- **Vi föreslår att myndigheter ges långsiktiga uppdrag och adekvata resurser för att kunna arbeta med strategin inom sina respektive verksamhetsområden.**

Länsstyrelsens bedömning är att flera myndigheter arbetar intensivt utifrån sina uppdrag men att uppdragen behöver bli både fler och mer långsiktiga, särskilt när det gäller uppföljning inom de olika verksamhetsområdena.

Fortfarande få kommuner som arbetar med strategin men statsbidraget är en positiv utveckling

När strategin initierades för mer än tio år sedan betonade regeringen att arbetet skulle ske i ordinarie verksamhet och strukturer samt inte vara projektorienterat. Stor vikt lades vid att utveckla metoder och arbetssätt för romsk inkludering.

Länsstyrelsen har i flera av sina tidigare rapporter påtalat att kortsiktiga uppdrag kan underminera arbetet med strategin och minska förtroendet mellan den romska minoriteten och majoritetssamhället.

Länsstyrelsens enkät visar att ungefär lika få kommuner har arbetat med strategin och genomfört samråd med den romska minoriteten under 2022 som under 2021 och 2020, när pandemins effekter var som mest påtagliga i samhället. Med andra ord har antalet kommuner som arbetar med frågorna konsekvent legat på samma låga nivå de senaste åren. Dessutom är det många respondenter som inte vet om deras kommun arbetar med strategin för romsk inkludering. Det är en nedslående bild med tanke på att mer än halva strategiperioden har passerat.

Men situationen är inte enbart dystert. En positiv utveckling inom området är statsbidraget som Länsstyrelsen har fått i uppdrag att fördela till kommuner som vill arbeta med romsk inkludering. Många kommuner uppger resursbrist som det främsta skälet till att insatser har prioriterats ned eller avslutats, eller att strategin aldrig fått fäste. Av den anledningen ser Länsstyrelsen positivt på statsbidraget.

I den första ansökningsomgången har vi beviljat insatser som täcker strategins alla verksamhetsområden, dessutom med en betydande geografisk spridning. I praktiken innebär detta att arbetet förhoppningsvis kommer att gå framåt i dessa kommuner, och eftersom långsiktighet är ett av de viktigaste kriterierna i Länsstyrelsens bedömning av ansökningar finns det goda skäl att tro att de beviljade insatserna kommer att ge resultat. Några kommuner har dessutom valt att använda statsbidraget till att ta fram material som andra kommuner kan ta del av i framtiden.

Det bor cirka tre miljoner invånare i de 16 kommuner som har blivit beviljade statsbidrag. Det är rimligt att anta att en väsentlig del av den nationella minoriteten romer (som är i behov av insatser) kommer att omfattas av insatserna.

Det är dock inte optimalt att statsbidraget i sin nuvarande form är tillfälligt, eftersom detta riskerar att skapa osäkerhet ute i kommunerna och leda till projektänkande, snarare än långsiktighet.

- **Vi föreslår därför att statsbidraget till kommuner för att främja romsk inkludering bör finnas åtminstone så länge strategin för romsk inkludering är i kraft, det vill säga till 2032. Regeringen bör se över möjligheten att utforma statsbidraget på ett sätt som möjliggör för kommunerna att arbeta långsiktigt.**

Viktigt med fortsatt kunskapsspridning

Under de sex månader som Länsstyrelsens webbutbildning om nationella minoriteter var tillgänglig under 2022 har över 400 personer genomfört utbildningen. Ambitionen med kunskapshöjande insatser av denna typ är att åstadkomma reella förändringar och föra oss närmare ett samhälle där den romska minoriteten åtnjuter samma möjligheter och rättigheter som majoritetssamhället. Detta kan vi göra genom att se till att tjänstepersoner får kunskap om lagen (2009:724) och nationella minoriteters rättigheter.

I de kunskapsluckor som finns hos kommuner och myndigheter, såväl som i resten av samhället, kan Länsstyrelsen se stora möjligheter för sitt och andras fortsatta arbete med kunskapsspridning, både när det gäller att marknadsföra och sprida redan framtaget material men också i termer av nya projekt.

Även i vårt arbete med statsbidraget ser vi en möjlighet att sprida kunskap, exempelvis genom erfarenhetsutbyten mellan kommunerna, eller genom att ta fram informationsmaterial med goda exempel och/eller utmaningar.

Den romska minoriteten bör tilldelas samrådsmedel

För att strategin ska vara framgångsrik, och för att den romska minoriteten ska ges inflytande i frågor som berör dem är det viktigt att stärka deras möjligheter till samråd. Den förstärkta minoritetslagstiftningens ökade krav på förvaltningsmyndigheter har inneburit en ökad efterfrågan på den romska minoritetens deltagande. Detta har medfört ökade kostnader för de individer och organisationer som deltar i samråd.

Länsstyrelsen betalar ut stöd för att stärka samråd och dialog inom förvaltningsområdena för finska och meänkieli. Dessa bidrag utgår årligen till Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars Riksförbund -Tornionlaaksoalaiset - för samråd och dialog med kommuner som ingår i förvaltningsområdena. Bidraget utgör en kompensation för något som ingår i minoritetslagens allmänna bestämmelser och omfattar samtliga nationella minoriteter, men den romska minoriteten tilldelas inga sådana medel. I praktiken innebär detta att den romska minoriteten inte ges samma möjligheter till inflytande.

- **Länsstyrelsen föreslår att den romska minoriteten tilldelas motsvarande bidrag för samråd som de sverigefinska och tornedalska minoriteterna.**

Vägen framåt för Länsstyrelsen

En sammantagen analys av situationen för kommunerna och myndigheterna ger vid handen att den viktigaste faktorn i arbetet med romsk inkludering, vare sig det handlar om lokala insatser eller nationella uppföljningar, är långsiktighet. Precis som i våra tidigare rapporter är vikten av långsiktighet även denna gång vårt viktigaste medskick.

Även Länsstyrelsens arbete är beroende av att kunna planera med ett längre tidsperspektiv och med tillräckliga resurser. Vi har ett stort uppdrag med flera viktiga delområden. En långsiktig och förstärkt finansiering är nödvändig för att Länsstyrelsen ska kunna genomföra sitt uppdrag med bra resultat.

- **Vi föreslår därför att Länsstyrelsen ska ges permanent finansiering för att kunna arbeta med strategin.**

Uppföljningssystem för strategin för romsk inkludering

Länsstyrelsen har inom ramen för sitt nuvarande uppdrag³ inom romsk inkludering utvecklat ett uppföljningssystem utifrån tidigare erfarenheter med nulägesbeskrivningar.

Tidigare har det saknats ett uppföljningssystem för strategin som gör det möjligt att följa utvecklingen över tid. De tidigare årsrapporterna utgick ifrån vidtagna åtgärder snarare än en analys av utvecklingen i förhållande till strategins övergripande mål. Fokus har legat på redovisning av aktiviteter och insatser som genomförts inom myndighetens samordningsuppdrag, kommunernas arbete med strategin under året samt underlag från de myndigheter som har haft uppdrag med koppling till strategin för romsk inkludering under respektive år.

Det uppdaterade EU-ramverket för romsk inkludering⁴ ålägger medlemsländerna att lägga fram rapporter om genomförandet av sina nationella strategier vartannat år, från 2023 och framåt. I det nya ramverket finns förslag på indikatorer som kan användas för uppföljning. En uppföljning enligt de indikatorer som föreslås är inte möjlig i Sverige eftersom Sverige inte registrerar etnicitet. Detta gör att myndigheterna behöver ta fram och använda alternativa sätt att följa utvecklingen.

Uppföljningssystemet innebär att Länsstyrelsens uppföljning av strategin för romsk inkludering ska bygga på underlag från de statliga myndigheter som ansvarar för de olika verksamhetsområdena inom strategin. Dessa är Skolverket, Arbetsförmedlingen⁵, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen samt MUCF.

För att Länsstyrelsen ska kunna arbeta vidare med uppföljningssystemet är det en förutsättning att myndigheterna får i uppdrag att med förbestämda tidsintervall följa upp strategins mål inom sitt respektive område. Uppdragen bör vara långsiktiga så att myndigheterna ges goda planeringsförutsättningar samt incitament att ta fram indikatorer som kan mäta utvecklingen över tid.

I årets rapport implementeras uppföljningssystemet för första gången. Men eftersom de flesta av ovan nämnda myndigheterna ännu inte fått uppdrag kopplade till uppföljningen av strategin så bygger årets rapport enbart på

³ Uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län att samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering, Ku2019/02101/CSM.

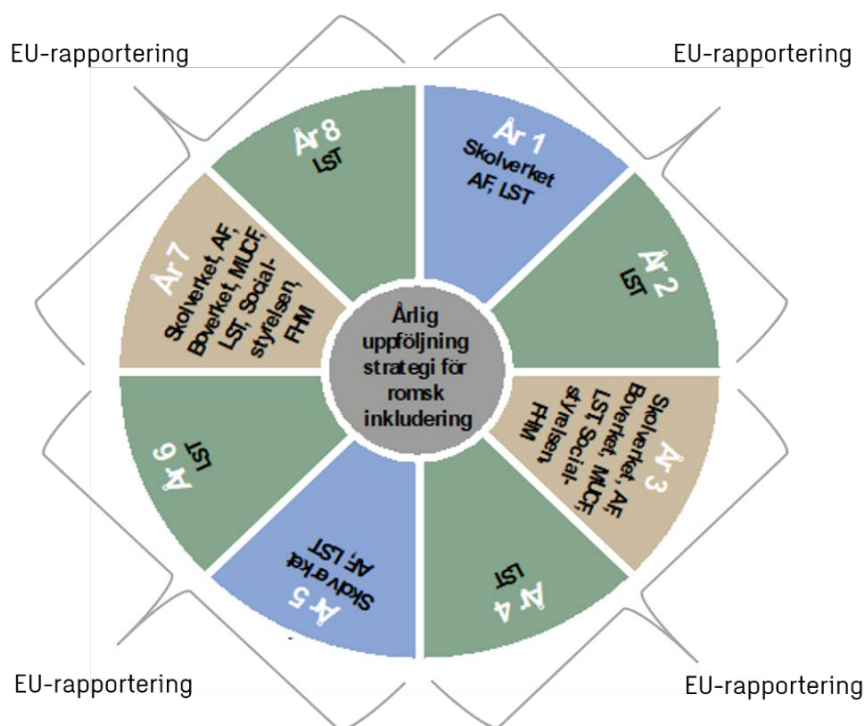
⁴ Roma equality, inclusion, and participation in the EU. Den nya övergripande strategin för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet i EU-länderna och arbetet med initiativet för perioden efter 2020. Tidsram: 2020–2030. [EU-ramverket kan laddas ner här](#).

⁵ Arbetsförmedlingen har redan fått ett uppdrag av regeringen att vidareutveckla arbetet med romsk inkludering i sin verksamhet inom ramen för strategin, samt att utveckla ett uppföljningssystem. Myndigheten ska 2021–2024 årligen redovisa resultatet av vidtagna åtgärder inom ramen för uppdraget senast den 1 mars till Länsstyrelsen i Stockholms län, med kopia till Regeringskansliet (Kulturdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet). Mer information om uppdraget finns i bilaga 2.

Länsstyrelsens uppföljning av minoritetspolitiken, och som omfattar strategins område kultur och språk. Även underlag som rör antiziganism och diskriminering kommer att redovisas inom ramen för kultur och språk eftersom dessa fenomen har en negativ påverkan på romers rätt och möjlighet att delta i aktiviteter som bevarar det språkliga och det kulturella arvet.

Vartannat år tillkommer underlag med uppföljning av målen inom strategins prioriterade områden arbete och utbildning och vart fjärde år tillkommer dessutom underlag med uppföljning av målen inom strategins övriga områden (bostad, hälsa, social omsorg och trygghet samt organisering). Se nedan modell för uppföljning per år.

Uppföljningen per år.

Utvecklingen inom området kultur och språk 2022

Introduktion

Enligt regeringens strategi för romsk inkludering är det angeläget att romers kultur och språk synliggörs, bevaras och utvecklas i enlighet med det av riksdagen fastställda målet för den nationella minoritetspolitiken. Kultur och språk utgör en viktig del av en människas identitet och är en central förutsättning för samhällets utveckling och sammanhållning.

I det minoritetspolitiska målet ingår att stödja de nationella minoritetsspråken så att de hålls levande. Det innebär att de nationella minoriteterna ska ges möjligheter att tillägna sig, bruka och utveckla sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet.

De nationella minoriteterna ska kunna överföra sitt minoritetsspråk och sin kultur till nästa generation. De nationella minoritetsspråken, som utgör en del av det svenska kulturarvet, ska kunna bevaras och utvecklas som levande språk i Sverige.

Det minoritetspolitiska målet har konkretiserats och brutits ned i ett antal delområden, varav ett är språk och kulturell identitet. Enligt regeringens strategi bör myndigheters uppföljning, analys och redovisning av arbetet för att främja det övergripande minoritetspolitiska målet särskilt belysa insatserna och effekterna av dessa avseende bland annat kultur och språk.

Under 2022 har två myndigheter haft uppdrag inom strategin för romsk inkludering avseende området kultur och språk; Skolverket och Socialstyrelsen. UHR och Kulturrådet har i uppdrag att arbeta med alla minoritetsspråk- och kulturer och kommer därmed också att inkluderas i avsnittet.

Vi kommer att inkludera frågor som rör diskriminering och antiziganism i redovisningen av området kultur och språk eftersom det är viktiga delar som påverkar den romska nationella minoritetens möjlighet att utöva sina rättigheter. Av den anledningen kommer även Diskrimineringsombudsmannens, Forum för levande historier och Brottsförebyggande rådets statistik samt aktuella uppdrag att redovisas inom ramen för detta område.

Myndigheter med särskilda uppdrag

Skolverket

Myndigheten har tillsammans med Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens⁶ under åren 2022–2024. Skolverket ska enligt uppdraget:

- Undersöka förutsättningarna för lämplig förberedande utbildning som avser förberedelse till eftergymnasiala studier samt föreslå hur en sådan utbildning bör organiseras och genomföras. När det gäller denna del av uppdraget ska myndigheterna föra en dialog med Folkbildningsrådet.
- Inhämta och sammanställa redogörelser för brobyggjarverksamheten från de kommuner och regioner som deltar med brobyggare i utbildningen.
- Bedöma behovet av brobyggare i kommunala och regionala verksamheter såsom skola och socialtjänst

Under 2022 har Skolverket genomfört sonderingsarbete för att säkerställa att utbildningen etableras på rätt nivå, att den kompetens som deltagarna får matchas mot behoven på arbetsmarknaden samt att deltagarna i sin kommande anställning kan bidra till en positiv utveckling gällande romska elevers skolgång. Utbildningen i sin helhet ska bidra till romsk inkludering i enlighet med regeringens strategi (Skr. 2011/12:56).

Skolverket har översatt filmen ”Förskolan är till för ditt barn” från svenska till tre olika språkvarieteter av romani chib: romani chib lovari, romani chib arli och romani chib polsk. Filmen i fråga handlar om hur det är att gå i förskolan och vad barn får lära sig där. Den riktar sig till vårdnadshavare som har barn i förskoleåldern och som inte har erfarenheter av den svenska förskolan. Filmen ger svar på de vanligaste frågorna om förskolan och finns tillgänglig på Skolverkets webbplats: Utbildningsguiden⁷.

Den reviderade kursplanen för svenska för invandrare (SFI) med förenklad betygsskala har också översatts till romani chib av myndigheten.

Skolverket har deltagit i ett flertal nätverk och konferenser som rör nationella minoriteter och minoritetsspråk, inrikes såväl som i Spanien och Finland. Myndigheten har också erbjudit samtliga anställda en möjlighet att delta i en utställning om rätten att läsa nationella minoritetsspråk i skolan. Ungefär 50 personer tog del av utställningen genom de visningar som Stadsmuseet hade ordnat specifikt för Skolverket.

Tillsammans med Institutet för språk och folkminnen (ISOF) arrangerade myndigheten för tredje året i rad två digitala kompetensutvecklingsdagar för modersmåls lärare i nationella minoritetsspråk. Under 2022 riktade sig

⁶ Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens
Diarienummer: Ku2022/00786.

⁷ <https://utbildningsguiden.skolverket.se/>

kompetensutvecklingsdagarna till lärare i romani chib, meänkieli och jiddisch. Syftet var att genom föreläsningar och erfarenhetsutbyten förbättra förutsättningarna för modersmålsundervisningen i dessa språk.

Skolverket använder aktivt sociala medier, framför allt Facebook och Instagram. Den främsta målgruppen är lärare och syftet med aktiviteterna är att lyfta olika aspekter av nationella minoritetsfrågor i samband med olika bemärkelsedagar under året. Myndigheten har märkt en större interaktivitet kring sina inlägg under 2022.

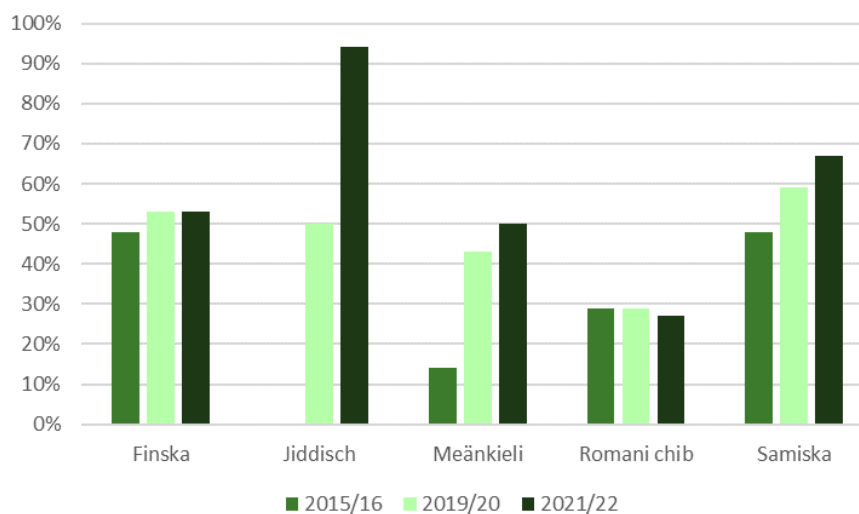
Även nyhetsbrev används aktivt för att sprida information om nationella minoriteter eller nationella minoritetsspråk. Under 2022 har Skolverket publicerat notiser i sitt stora nyhetsbrev (som varje vecka går ut till 52 523 prenumeranter) samt i några av sina riktade nyhetsbrev som går till skolchefer/rektorer/huvudmän, till studie- och yrkesvägledare eller förskolans personal.

Följande notiser publicerades 2022:

- Främja nationella minoritetsspråk. 22 januari
- Tipsa eleverna om modersmål som språkval (SYV-brevet). 1 februari
- Tipsa dina elever om att välja modersmål som språkval. 22 april
- Kurs i samiska. 3 maj
- Stärk din kompetens i jiddisch. 3 maj
- Ansök om ersättning för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk. 25 maj.
- Resandefolkets dag. 29 september
- Ansök om ersättning för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk. 27 oktober

Nationella minoritetsspråk Läsår 2021/22

Skolverkets statistik om modersmålsundervisning i grundskolan visar att det endast är antalet elever som deltar i romani chib och finska som har minskat sedan läsåret 2019/20 (se figur 1)

Figur 1. Andelen elever som är berättigade till undervisning i nationella minoritetsspråk som deltagit i sådan undervisning. Källa: Skolverket.

Antalet elever som deltar i jiddisch, meänkieli och samiska har ökat sedan läsåret 2019/20. Romani chib är det enda språket som dessutom har färre elever läsåret 2021/22 än 2015/16.

Lsåret 2021/22 var 2 389 elever berättigade till undervisning i romani chib och 651 elever (27 procent) deltog. Antalet elever som läser romani chib har minskat med 82 elever mellan läsåren 2015/16 och 2021/22. Sedan läsåret 2019/20 har antalet elever som deltar i undervisning i romani chib minskat med 89 elever från 740 till 651.

Socialstyrelsen

Som tidigare nämnts gav regeringen Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa att lämplig utbildning tas fram och görs tillgänglig under åren 2022–2024 för personer med romsk språk- och kulturkompetens. Utbildningen ska förbereda för arbete inom förskola, förskoleklass, skola, fritidshem, vuxenutbildning och socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Socialstyrelsen ska särskilt ansvara för de delar i utbildningen som rör socialtjänst och hälso- och sjukvård.

I sin redovisning till Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget skriver myndigheten att arbetet under 2022 har ägnats åt att utreda och analysera den tidigare utbildningens upplägg och innehåll samt dess styrkor och svagheter.

Under hösten genomförde myndigheten intervjuer med arbetsgivare som har eller har haft brobyggare anställda. Även personer med romsk språk- och kulturkompetens som är anställda som brobyggare intervjuades. Syftet var att identifiera framgångsfaktorer och utmaningar i uppdraget, dels för att identifiera vilka kunskaper en brobyggare behöver ha, dels vilken utbildningsform som lämpar sig bäst för ändamålet. Resultatet av analysen

bedöms vara viktigt inför den kommande upphandlingen av uppdragsutbildningen.

Målsättningen är att Skolverket och Socialstyrelsen ska ta fram och upphandla en utbildning med både gemensamma och separata inslag.

Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen

Socialstyrelsen publicerar vartannat år en rapport om situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen. I sin senaste rapport från 2021⁸ redovisar myndigheten svar från en enkät till kommunerna där en av frågorna är om kommunerna informerar om rätten till utbud av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Enkäten skickades ut till samtliga 84 kommuner som ingår i något av förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt till ett slumpvis urval av hälften av övriga kommuner. Sammanlagt fick 187 kommuner enkäten.

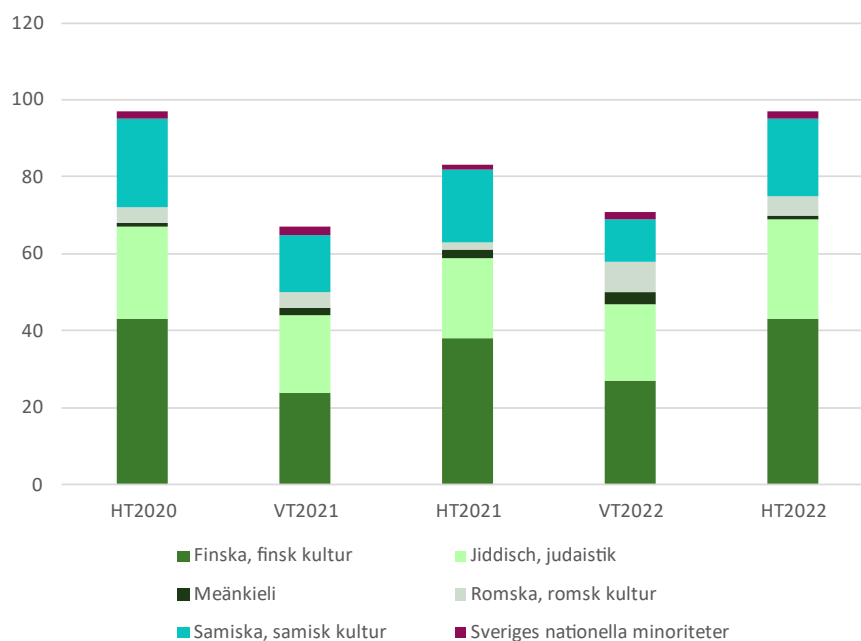
Myndigheten kan konstatera att flest kommuner ger information på finska och minst antal kommuner ger information på romani chib. Service på romani chib förekommer inte alls inom kommunal äldreomsorg.

Behovet av att rekrytera romanispråkig personal bedöms som relativt lågt generellt i kommunerna. Av det totala antalet kommuner svarar 61 procent att de inte har något specifikt behov, 6 procent att de har ett visst behov och 1 procent att de har ett stort behov. Värt att notera är att nästan en tredjedel, 31 procent, inte vet hur behovet ser ut.

⁸ Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen 2021. Artikelnummer 2022-5-7899.

Universitets- och högskolerådet

Avseende utbildningar om de nationella minoriteterna och på de nationella minoritetsspråken rapporterar UHR terminsvis hur stort kursutbudet är samt hur många som sökt och antagits till kurserna.

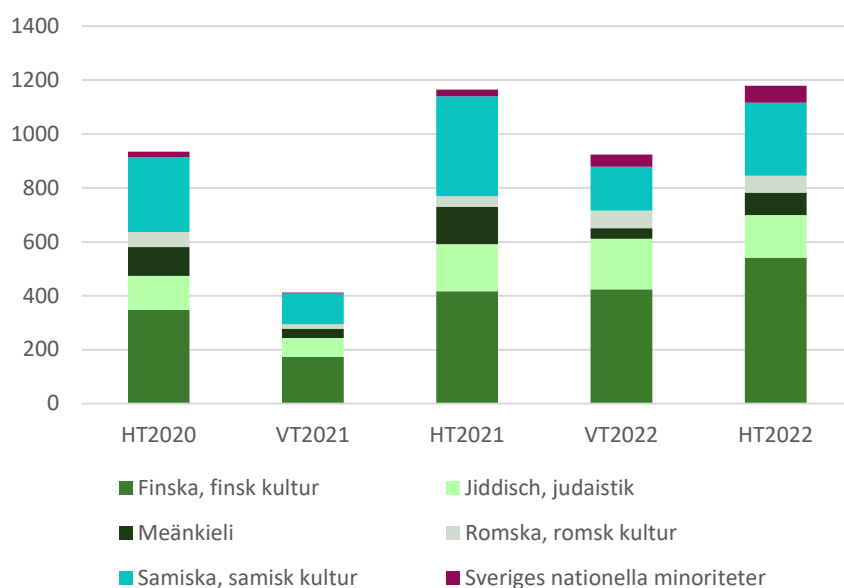

Figur 2. Antal utbildningar som anordnats. Källa: UHR.

Utbudet av kurser på romani eller om den romska nationella minoriteten (se figur 2) har under denna period fluktuerat men genomgående legat på en låg nivå jämfört med kurser om de andra minoriteterna/på de andra minoritetsspråken.

Utbudet har varit marginellt större än utbudet av kurser på meänkieli eller om tornedalingar, men markant mindre än utbudet av kurser avseende den sverigefinska, den samiska och den judiska nationella minoriteten.

Statistiken som återfinns i figur 3 (se nedan) visar antalet antagna under samma period. Där kan vi se att antalet studenter som har antagits till kurser på romani eller om den romska nationella minoriteten är konsekvent lägre än för de andra minoriteterna.

Figur 3. Antal antagna till utbildningarna som anordnats. Källa: UHR.

Om vi tar den senaste perioden i statistiken som ett exempel, det vill säga hösten 2022, så handlar det om 62 antagna studenter. För att sätta denna siffra i ett sammanhang kan vi jämföra med antalet som har antagits till kurser om jiddisch/judaistik (152, det vill säga mer än dubbelt så många) eller kurser om finska/finsk kultur (542, det vill säga mer än åtta gånger så många).

Kulturrådet

Regeringen konstaterar att det råder brist på litteratur på minoritetsspråk inom olika genrer och som möter behoven hos alla åldersgrupper. Det gäller både översatta böcker och böcker som är skrivna på minoritetsspråken. Regeringen bedömer att litteratur på minoritetsspråk, särskilt för barn och unga, är viktig för revitaliseringen av språken och att läsfrämjande och tidiga språkstimulerande insatser skapar bättre förutsättningar för språkutveckling.

Den 10 mars 2022 beslutade regeringen att Kulturrådet ska få i uppdrag att under 2022–2024 arbeta med litteratur- och läsfrämjande åtgärder för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Enligt uppdraget⁹ ska myndigheten främja publicering och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken samt genomföra läsfrämjande insatser. Åtgärder riktade mot barn och unga ska särskilt prioriteras i genomförandet av uppdraget.

⁹ Uppdrag till Statens kulturråd att främja de nationella minoritetsspråken. Ku2022/00583.

Forum för levande historia

Den 5 maj 2022 fick Forum för levande historia i uppdrag av regeringen att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet samt föreslå insatser för att motverka antiziganism. Enligt uppdraget¹⁰ ska myndigheten:

- Sammanställa kunskapsnivån om romers historia i Sverige och om romers utsatthet för antiziganism bland elever och lärare.
- Undersöka vilka kunskapskällor om romers historia och nutidssituation som elever, lärare och personal inom elevhälsan har.
- Vid behov lämna förslag på insatser hur kunskapsnivån om romers levnadsvillkor och historia i Sverige kan höjas inom skolväsendet för att motverka antiziganism. Eventuella förslag ska även innehålla på vilket sätt de ska finansieras

I uppdraget ingår att Forum för levande historia ska undersöka hur materialet Antiziganismen i Sverige¹¹ har använts och om det bör revideras.

Myndigheten ska samråda med berörda nationella minoriteter och tillämpa ett jämställdhetsperspektiv i sitt arbete.

Förslagen som myndigheten ska ta fram ska bland annat innehålla förslag på finansiering. I sitt arbete med uppdraget ska Forum för levande historia föra dialog med Länsstyrelsen i Stockholms län och Skolverket.

Diskrimineringsombudsmannen

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget efterfrågade under hösten 2022 underlag från Diskrimineringsombudsmannen i syfte att få en bild av situationen för de nationella minoriteterna utifrån inkomna anmälningar om diskriminering, myndighetens tillsyn samt domar och förlikningar.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) skriver¹² att myndigheten inte registrerar anmälares etniska tillhörighet och inte heller för någon statistik över huruvida ärenden rör diskriminering av nationella minoriteter. För att göra en bedömning av antalet anmälningar om diskriminering av romer som inkommit till DO under 2022 har myndigheten gjort en manuell genomgång och läsning av de dokument som registrerats i dess diarium.

Under 2022 kom det in 4 451 anmälningar till DO. Av genomgången av anmälningar som kom in 2022 framkommer att antalet anmälningar om diskriminering av romer är 25. Anmälningarna rör fler olika samhällsområden, bland annat diskriminering inom utbildningsområdet, arbetslivet, socialtjänsten och vid tillhandahållandet av varor och tjänster.

Myndighetens bedömning utgår från den information om anmälares etniska tillhörighet som anmälaren själv uppgett i anmälan. Myndigheten bedömer

¹⁰ Uppdrag till Forum för levande historia att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet. Ku2022/00923.

¹¹ <https://www.minoritet.se/5128>

¹² E-post till Länsstyrelsen i Stockholms län från Diskrimineringsombudsmannen, Diarienummer 49477-2022.

att mörkertalet sannolikt är stort, varför siffrorna över antalet anmälningar inte bör ligga till grund för en bedömning av vare sig diskrimineringens frekvens eller utbredning.

Det är enligt DO inte heller möjligt att bedöma huruvida det har skett någon samhällslig förändring över tid när det kommer till diskrimineringens utbredning eller förekomst.

Det har under 2022 inte meddelats någon dom och myndigheten har inte heller ingått någon överenskommelse/förlikning eller stämt i något ärende som rör diskriminering av romer.

Brottsförebyggande rådet

Myndigheten publicerar vartannat år en sammanställning av de ärenden som hatbrottsmarkerats av polisen. I sin senaste rapport från 2021¹³ redovisar myndigheten 55 polisanmälda brott från 2020 som bedömts innehålla ett antiziganistiskt hatbrottsmotiv. I tabellen nedan visas hatbrottsstatistiken för 2020, uppdelat på antiziganistiska, antisamiska respektive antisemitiska motiv.

Antiziganistiska	55	1%
Antisamiska	20	1%
Antisemitiska	170	5%
Övriga	3 464	93%
Totalt	3 709	100%

Källa: Brå.

De vanligaste brottskategorierna bland huvudbrotten med antiziganistiskt motiv 2020 var ofredande (24 procent), följt av hets mot folkgrupp (20 procent) och olaga hot (13 procent).

Hemmet och allmän plats var de vanligaste brottsplatserna (31 procent vardera). Båda dessa brottsplatser var vanligare bland de anmälda antiziganistiska hatbrotten än bland alla hatbrotten sammantaget (bland dessa utgjordes brottsplatsen av hemmet i 19 procent av fallen, och allmän plats 20 procent).

Övriga verksamhetsområden

Fokus i årets uppföljningsrapport ligger på utvecklingen inom området kultur och språk. I bilaga 2 ges en översiktlig bild av nuläget i de andra verksamhetsområdena samt pågående uppdrag och underlag där sådana finns.

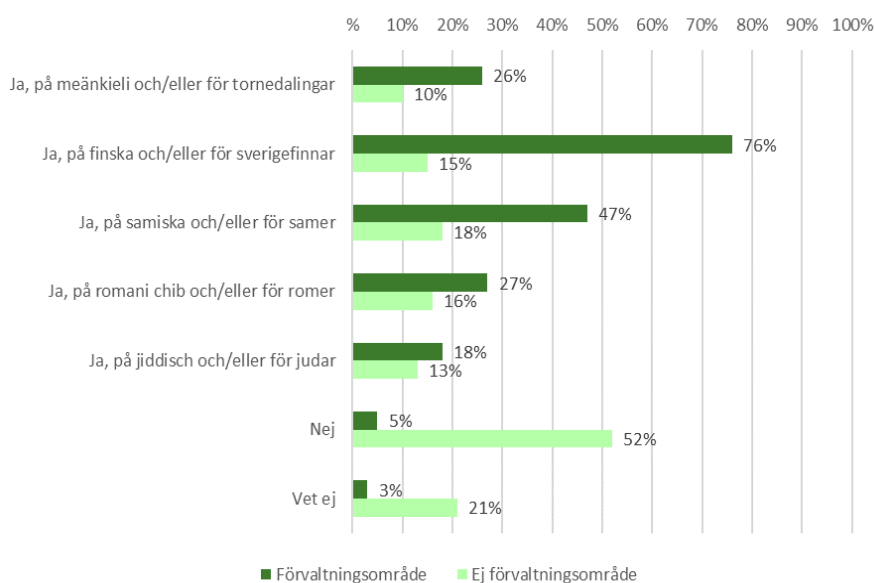
¹³ <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/hatbrottsstatistik.html>

Kultur och språk i landets kommuner och regioner

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget redovisar årligen en uppföljningsrapport till Regeringskansliet om minoritetspolitikens utveckling. Rapporten baseras bland annat på enkätfrågor som skickats till landets kommuner och regioner.

I årets enkät inkluderades ett antal frågor inom området kultur och språk där de svarande ombads specificera vilken nationell minoritetsgrupp de hade erbjudit aktiviteter till. Nedan följer en sammanfattning av svaren.

Fråga 1. Har kommunen/regionen under 2022 erbjudit kulturella aktiviteter på de nationella minoritetsspråken och/eller som särskilt riktat sig till de nationella minoriteterna?

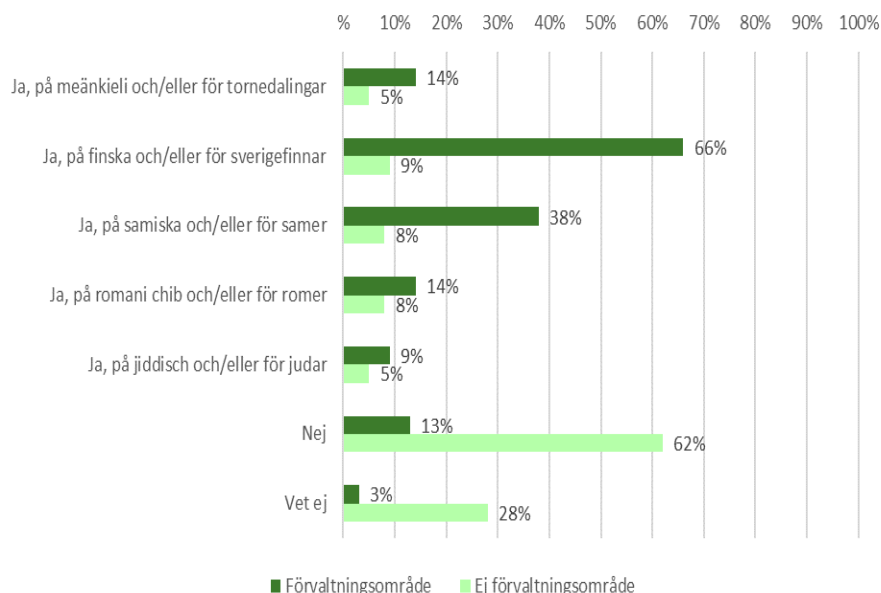
Figur 4. Andel kommuner och regioner som erbjudit kulturella aktiviteter.

207 respondenter har svarat på frågan. Av dessa svarar 25 som ingår i ett förvaltningsområde och 18 som inte ingår i ett förvaltningsområde att de har erbjudit aktiviteter på romani chib eller för romer. Totalt 43 kommuner/regioner uppger att de har erbjudit sådana aktiviteter, vilket motsvarar 21 procent av de svarande.

Bland kommuner utanför förvaltningsområdena kan vi se att aktiviteter på romani chib och/eller för romer är något vanligare än aktiviteter på jiddisch och/eller för judar. Störst andel kulturella aktiviteter anordnas på samiska och/eller för samer. Skillnaderna i mängden kulturella aktiviteter utanför förvaltningsområdena är dock relativt små.

Bland exempel på kulturella aktiviteter som respondenterna uppger i enkäten kan nämnas utställningar och föreläsningar om romsk konst, scenkonstprogram, kulturfest, konserter, sagostunder med mera.

Fråga 2. Har kommunen/regionen under 2022 erbjudit kulturella aktiviteter på de nationella minoritetsspråken och/eller som särskilt riktat sig till de nationella minoriteterna, med fokus på barn och unga?

Figur 5. Andel kommuner och regioner som erbjudit kulturella aktiviteter för barn och unga.

Tretton kommuner/regioner som ingår i ett förvaltningsområde och nio kommuner/regioner som inte ingår i ett förvaltningsområde har svarat att de har erbjudit aktiviteter på romani chib eller för romer, med fokus på barn och unga. Detta motsvarar 11 procent av de svarande.

Sammanfattningsvis kan vi notera att aktiviteter för den romska befolkningen är betydligt vanligare i kommuner och regioner som ingår i ett förvaltningsområde, nästan två gånger vanligare när det gäller aktiviteter med fokus på barn och unga. Detta beror antagligen på att arbetet i dessa kommuner och regioner generellt sett präglas av en större medvetenhet om minoriteters rättigheter i stort, och att det förstärka skyddet för finska, meänkieli och samiska även leder till ett större engagemang för romers kultur och språk.

De svarande ombads även beskriva de största framgångarna respektive utmaningarna i arbetet med att skydda och främja nationella minoriteters kultur och språk. Nedan presenterar vi några svar som nämner romer och romani samt några svar som är mer generella men som även kan tänkas beskriva arbetet med den romska minoritetsgruppen.

Kommuners och regioners egna exempel på framgångar i arbetet med kultur och språk.

- rekrytering av romanikunnig personal
- verksamhetsstöd till romska kulturföreningar
- inköp av böcker på olika varieteter av romani
- direkta kontakter med ordförande i en romsk kulturförening som har sitt säte i kommunen
- synliggöra och uppmärksamma romers språk och kultur på internationella romadagen och resandefolkets högtidsdag
- anställd/kontaktperson som har kunskap om språket och kulturen.

Kommuners och regioners egna exempel på utmaningar i arbetet med kultur och språk.

- svårigheter med att hitta litteratur på romani
- rädsla för att vara öppen med sin romska identitet
- avsaknad av resurser och låg eller ingen efterfrågan på aktiviteter
- otillräcklig kunskap bland beslutsfattare
- få tonåringar och unga vuxna att komma till våra anordnade aktiviteter
- känna till behovet är den största utmaningen

Romani chib i public services sändningar

En viktig del i att ge romani chib synlighet och status samt för att stärka och uppmuntra språkanvändningen, är att språket får utrymme i public services sändningar.

I sändningstillstånden för public servicebolagen, Sveriges Radio (SR), Sveriges Television (SVT) och Utbildningsradion (UR) anges att förstasändningar på vart och ett av de nationella minoritetsspråken ska öka under tillståndspanoden jämfört med 2019. Bolagen ska även ta hänsyn till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

Bolagen redovisar siffror över antal sända timmar på de respektive minoritetsspråken i den årliga Public service-redovisningen till Granskningsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv. I tabellerna nedan visar vi totalt antal sända timmar per språk och år sedan 2019.

SR	2019	2020	2021	2022
Finska	7 502	7 495	7 477	7 504
Jiddisch	7	9	9	13
Meänkieli	1 107	1 123	1 118	1 117
Romani chib	444	446	444	443
Samiska	1 428	1 432	1 428	1 447
Totalt	10 488	10 505	10 476	10 524

Källa: Sveriges Radio.

SVT	2019	2020	2021	2022
Finska	377	467	407	482
Jiddisch	3	5	10	7
Meänkieli	62	66	66	66
Romani chib	76	85	77	87
Samiska	162	175	150	174
Totalt	680	798	710	816

Källa: Sveriges Television.

UR	2019	2020	2021	2022
Finska	42	46	53	63
Jiddisch	3	5	16	7
Meänkieli	19	19	18	20
Romani chib	20	22	19	23
Samiska	21	21	20	23
Totalt	105	112	125	137

Källa: Utbildningsradion.

Samtliga tre bolag har ökat sina totala sändningstimmar på minoritetsspråken sedan 2019. SR står för det överlägset största utbudet totalt sett.

Vad gäller romani chib så har antal sända timmar minskat något sedan 2019 i SR medan de har ökat något i SVT och UR. Förändringarna är dock inte tillräckligt stora för att visa positiva eller negativa trender.

Kommunernas och regionernas övergripande arbete med romsk inkludering

I årets enkät till kommunerna och regionerna fanns även i år några specifika frågor med koppling till det lokala arbetet för romsk inkludering. Resultaten från enkäten visar att arbete med romsk inkludering har en relativt låg prioritet i landets kommuner. Antalet kommuner som arbetar med strategin var samma under 2022 som under pandemin. Det är en oroväckande trend att strategin inte får ett större genomslag i landets kommuner och att en tredjedel av de svarande inte vet om deras kommun eller region arbetar med strategin.

Nedan återfinns Länsstyrelsens sammanfattning av de inkomna svaren.

Fråga 1. Arbetar kommunen/regionen utifrån strategin för romsk inkludering?

	Antal	Procent
Ja	23	11%
Nej	118	56 %
Vet ej	68	32 %

Det är sammanlagt 209 kommuner och regioner som har besvarat frågan. Av dem har 11 procent angett att de arbetar med strategin, cirka 56 procent har angett att de inte arbetar med romsk inkludering och cirka 32 procent har angett att de inte vet. Det framgår av resultaten att flera av de tidigare pilot- och utvecklingskommunerna inte längre arbetar utifrån strategin.

De som har svarat att de inte arbetar med strategin har ombetts att förklara varför. I majoriteten av svaren uppges anledningar som resursbrist, att andra frågor har prioriterats eller att romsk inkludering överhuvudtaget inte har funnits på agendan. Även svårigheter med att etablera kontakter med representanter för den romska minoriteten tas upp, eller att det enligt respondenterna inte har funnits någon efterfrågan.

De respondenter som svarade ja på föregående fråga har även fått nedanstående fråga.

Fråga 2. Har kommunen/regionen genomfört samråd med några romska organisationer/enskilda om arbetet för romsk inkludering?

	Antal	Procent
Ja	15	65 %
Nej	7	30 %
Vet ej	1	4 %

Respondenterna uppger att den främsta anledningen till att det inte har genomförts några samråd med romska organisationer eller enskilda är att det saknas kontakter med den romska minoriteten.

I enkäten ställs även en fråga till samtliga respondenter som har angett att de erbjudit nationella minoriteter någon form av inflytande. Frågan handlar om hur samtliga nationella minoriteter har getts möjlighet till inflytande under 2022. Respondenterna har fått specificera vilken nationell minoritet som omfattats av möjligheten till inflytande. I detta sammanhang är det 55 av totalt 122 svarande, det vill säga 45 procent, som har angett att de genomfört samråd med romer.

Framgångsrika metoder och arbetssätt i det lokala arbetet

I enkäten har de kommuner och regioner som har svarat att de arbetar med strategin även fått möjlighet att i fritextsvar beskriva vad de anser har varit framgångsrikt i arbetet för romsk inkludering.

Flera kommuner lyfter samråd och andra former av delaktighet och förtroendebyggande aktiviteter som särskilt framgångsrika inslag i arbetet. En av kommunerna skriver att det som har varit mest framgångsrikt i arbetet med romsk inkludering är:

”Kommunens samråd med barn och unga tillhörande finsktalande romer. Dessa samråd har konkretiserat för kommunen varför det är angeläget att arbeta med romsk inkludering, och var arbetet måste snäppas upp snarast. Samråd arrangeras på barn och ungas villkor och anpassas utifrån ålder och andra förutsättningar.”

Vissa kommuner och regioner har under året haft goda erfarenheter av riktade insatser, exempelvis insatser som syftar till att minska skolfrånvaron bland romska barn eller öka antalet anställda med romsk språk - eller kulturkompetens i äldreomsorgen.

Andra lyfter i stället värdet av att erbjuda mer allmänna former av stöd i form av verksamheter där exempelvis brobyggare eller samhällsvägledare

kan bistå med ett brett spektrum av insatser. Det kan handla om allt från information om olika samhällsinsatser och hjälp med att fylla i blanketter till mer komplexa insatser kring arbetslöshet eller psykisk ohälsa.

Även språk-och identitetsstärkande aktiviteter nämns av flera som framgångsfaktorer i det lokala arbetet. Några exempel på detta är uppträdanden med romsk musik och inköp av litteratur på olika dialekter av romani.

Fortsatta utmaningar i kommuners och regioners arbete med romsk inkludering

Kommuner och regioner som uppgett att de arbetar med strategin har även fått beskriva vilka som är de största utmaningarna i arbetet för romsk inkludering.

Flera av de svarande tar upp bristen på finansiering som det främsta hindret i arbetet med strategin. Öronmärkta medel till kommunerna efterfrågas som ett sätt att skapa fler tjänster för personer med romsk språk-och kulturkompetens. Samtidigt upplever flera av de svarande att det är svårt att hitta personal till dessa tjänster på grund av att det är för få personer med utbildning som söker dem.

I svaren från vissa kommuner betonas förtroendegapet mellan den romska minoriteten och majoritetssamhället som ett hinder i arbetet, men också svårigheten med att hitta företrädare för den heterogena romska minoriteten. Andra svarande ser snarare antiziganism och bristande intresse hos de kommunala verksamheterna som de främsta skälen till att arbetet har stannat av eller inte tagit fart.

Ytterligare en aspekt som respondenterna tar upp är att arbetet med romsk inkludering är komplext, resurskrävande och mångfacetterat, inte minst på grund av att det konkurrerar med många andra prioriterade verksamheter. Ett av svaren illustrerar detta:

”Det är ett mödosamt arbete, det gäller att hela tiden ’hålla i och hålla ut’, inte ge upp. Arbetet är långsiktigt och det kräver ett strategiskt och långsiktigt arbete. En av de största svårigheterna har varit att nå ut till verksamheter och medarbetare inom kommunen. Då det är så mycket att prioritera för kommunens medarbetare är det svårt att få gehör för de romska frågorna.”

Länsstyrelsens verksamhet inom romsk inkludering

Under 2022 har Länsstyrelsens arbete med romsk inkludering utgått från det ovan beskrivna samordnings - och uppföljningsuppdraget. Nedan beskrivs övergripande de insatser som myndigheten genomfört under 2022.

Samråd

En viktig del av Länsstyrelsens arbete är att samråda med den romska minoriteten i syfte att inhämta synpunkter kring sin verksamhet samt kartlägga behov. Under 2022 har Länsstyrelsen genomfört två samråd där representanter för romska organisationer medverkade.

Inspel från romska organisationer

Under våren genomfördes ett gemensamt samrådsmöte med representanter från sverigefinska, judiska, romska och tornedalska organisationer. Samrådet genomfördes inom ramen för Länsstyrelsens uppdrag att samordna och följa upp minoritetspolitiken.

En av organisationerna som deltog var kritisk till att arbetet med romsk inkludering har avstannat och var av uppfattningen att det nya statsbidraget enbart kommer att resultera i några få aktiviteter och inte bidra till en långsiktighet inom området. En annan organisation lyfte att mycket arbete har gått förlorat under de senaste åren inom strategin och undrade om staten kommer att täcka upp för detta. Ytterligare en organisation ansåg att staten under pandemin inte genomfört några insatser för att stärka upp det romska civila samhället.

Länsstyrelsen genomförde även ett enskilt samråd med romska organisationer under hösten 2022. Mötet genomfördes digitalt och åtta organisationer deltog.

En av organisationerna framförde att diskriminering och antiziganism, framför allt inom skolan och bostadsmarknaden, har ökat på senare tid. Som en konsekvens av detta kan organisationen se att en del romska barn inte vill gå till skolan. Organisationen framhöll vidare att detta bör motverkas och lyftas fram med berörda myndigheter.

Samtliga deltagare var eniga om att diskriminering och antiziganism fortfarande förekommer inom alla samhällsområden men att denna utveckling inte syns i statistiken för att romer inte är vana att anmäla. Förutom skolan och arbetsmarknaden lyfte organisationerna fram känslan av växande diskriminering inom sjukvård, socialtjänst, och familjehem. Några av deltagarna framförde även att medias porträttering av romer på senare tid

har lett till ökad antiziganism och att fler romer byter efternamn för att undvika trakasserier och diskriminering.

Kunskapsspridning

Inom ramen för sin verksamhet ska Länsstyrelsen stödja kommuner som bedriver eller avser bedriva ett arbete inom området. Vi ska också informera om romernas historia och situation genom kunskapshöjande insatser.

Webbutbildning

Den 2 juni lanserade Länsstyrelsen i Stockholm en webbutbildning om minoritetslagstiftningen.¹⁴ Syftet med utbildningen är att den som är verksam inom kommun, region samt statlig myndighet eller är engagerad och intresserad av den nationella minoritetspolitiken ska kunna lära sig vad lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär. Utbildningen ger också exempel på hur man kan bedriva ett framgångsrikt och förankrat arbete gentemot den romska minoriteten och hur romska brobyggare arbetar för att skapa förtroende mellan romer och myndigheter.

Webbutbildningen är ett effektivt sätt att nå ut med information till en stor grupp människor. Den tar cirka två timmar att genomföra och kan delas upp. Förutom att ge en grundläggande kunskap i vad lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär får deltagaren också reda på vilket ansvar kommuner, regioner och myndigheter har inom området. Deltagaren får också ta del av exempel från verksamheter som jobbar aktivt för en inkluderande minoritetspolitik.

Under 2022 genomförde 429 personer webbutbildningen.¹⁵ Efter genomförd utbildning ombeds deltagarna svara på ett antal frågor. Länsstyrelsens sammanställning och utvärdering av svaren visar att en överväldigande majoritet av de som har svarat är kvinnor, och att de flesta arbetar i kommuner som ingår i ett förvaltningsområde. De allra flesta anser sig ha fått grundläggande kunskap om minoritetslagstiftningen och skulle rekommendera utbildningen till andra.

Webbutbildningen har genomförts av personer i samtliga län i Sverige förutom Blekinge och Kronobergs län. Flest personer har genomfört utbildningen i Jämtlands län, följt av Stockholm och Skåne.

Poddar och filmer om romsk inkludering

Länsstyrelsen har under året publicerat egenframtagna poddar och filmer inom romsk inkludering på Länsstyrelsens hemsida¹⁶ samt på minoritet.se. Dessa utgör bland annat kompletteringar till skriften ”Romsk inkludering i

¹⁴ <https://www.minoritetsutbildning.se/>

¹⁵ Mellan 2022-06-02 och 2022-12-31.

¹⁶ <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/samhalle/social-hallbarhet/manskliga-rattigheter-och-demokrati/nationella-minoriteter-och-minoritetssprak/romsk-inkludering.html>

praktiken. Erfarenheter och exempel från kommuner som fått statsbidrag för arbete med romsk inkludering”¹⁷

Syftet med dessa produktioner är att nå ut till grupper som inte har arbetat med frågorna tidigare, sprida kunskap och inspirera till konkreta åtgärder inom romsk inkludering. Målgruppen är främst anställda inom offentlig sektor och andra som är intresserade av frågorna. Länsstyrelsens ambition är att lyssnarna/tittarna ska få en bredare förståelse av den romska minoritetens situation och arbetet med strategin.

Filmreportagen lyfter flera goda exempel på lokalt arbete inom romsk inkludering runtom i landet. I poddarna lyfts bland annat frågor som rör det rättighetsbaserade arbetet samt antiziganism.

Spridning av materialet Antiziganismen i Sverige

Länsstyrelsen har uppdraget att distribuera och sprida skolboken ”Antiziganismen i Sverige” som tar sin utgångspunkt i de kränkningar och övergrepp som romer fått erfara under 1900-talet i Sverige. Under 2022 har en upplaga på 4 469 exemplar distribuerats.

Övrigt arbete med att sprida information

Länsstyrelsen har uppmärksammat den internationella romadagen den 8 april och publicerat ett flertal artiklar med koppling till den romska minoriteten på minoritet.se.

Myndigheten skickar ut nyhetsbrevet ”Nationella minoriteter” fyra gånger per år. I varje nyhetsbrev inkluderas information om arbetet för romsk inkludering. I dagsläget har nyhetsbrevet närmare 1 200 prenumeranter.

Andra kanaler för att nå ut med information om myndighetens arbete med romsk inkludering har varit genom media. Under 2022 har Radio Romano uppmärksammat myndighetens arbete vid två tillfällen. Vid det första tillfället gavs Länsstyrelsen möjlighet att berätta om syftet med statsbidraget för att främja romsk inkludering¹⁸ och vid det andra tillfället fick myndigheten möjlighet att informera om den ovan nämnda webbutbildningen¹⁹.

Externt deltagande

I syfte att sprida kunskap om arbetet med romsk inkludering och inspirera andra aktörer till aktiva insatser inom området har Länsstyrelsen deltagit i ett antal externa forum.

Länsstyrelsen deltog tillsammans med Sametinget under Männskliga Rättighetsdagarna i Örebro 17–18 november. Myndigheterna arrangerade en föreläsning med paneldebatt där representanter från de nationella

¹⁷ <https://www.minoritet.se/6379>

¹⁸ <https://sverigesradio.se/artikel/lansstyrelsen-anda-stockholms-lan-den-avri-statsbidrag>

¹⁹ <https://sverigesradio.se/artikel/webb-edukacja-pal-nationalna-minoritety>

minoriteterna diskuterade sina upplevelser av minoritetsstress. Målgruppen för seminariet var tjänstepersoner inom kommuner, regioner och statliga myndigheter och seminariet besöktes av flera hundra personer. Länsstyrelsen tog tillfället i akt att under dagarna sprida broschyrer och annat informationsmaterial till alla som visade intresse för den romska minoriteten och strategin för romsk inkludering.

Arbetet för romsk inkludering har lyfts i samband med alla externa konferenser och seminarier som myndigheten deltagit i där det varit möjligt, men Länsstyrelsens deltagande i olika aktiviteter har även haft syftet att inhämta aktuell kunskap och bedriva omvärldsbevakning inom området. Till exempel var Länsstyrelsen med när den 15:e europeiska plattformen för integrering av romer (EPRI) hölls i slutet av september 2022. En av huvudpunkterna på programmet var rapporten ”Roma in 10 European Countries”²⁰ som Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) hade tagit fram. I rapporten presenterar FRA resultat från en enkätundersökning med mer än 8 400 romer som genomfördes i tio europeiska länder; Kroatien, Tjeckien, Grekland, Ungern, Italien, Portugal, Rumänien, Spanien, Nordmakedonien och Serbien. Länsstyrelsen deltog på mötet tillsammans med omkring 200 andra deltagare. På mötet diskuterades även EU:s nya ramverk, vikten av att medlemsstater arbetar för att motverka antiziganism samt Ukrainakrigets inverkan på romska befolkningsgrupper.

Länsstyrelsen har även bidragit till planeringen och lanseringen av FRA:s rapport från 2020 i samverkan med Raoul Wallenberg Institutet. Rapporten bygger på en undersökning av romers och resandes livsvillkor och situation i Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Storbritannien.

Andra aktiviteter som kan nämnas är myndighetens deltagande i arbetsmarknadsdepartementets sakråd inför rapporteringen till FN:s rasdiskrimineringskommitté (CERD), Forum för levande historier ”Forumträff: Statens arbete mot rasism” samt Södertörns högskolas internationella lanseringskonferens om forskningsrapporten ”CHACHIPEN”.

Den 2 december 2022 besökte kronprinsessan Victoria och prins Daniel Länsstyrelsen i Stockholm. Initiativet kom från kronprinsessparet själva efter att de uttryckt intresse för att veta mer om vår verksamhet och hur vi arbetar. I samband med detta besök fick Länsstyrelsen en möjlighet att presentera sitt arbete med strategin för kronprinsparet; hur arbetet har sett ut de senaste tio åren, och viktiga förutsättningar för att strategin ska lyckas.

Stöd och rådgivning

Länsstyrelsen har under 2022 fortsatt att erbjuda stöd och rådgivning via telefon och e-post till allmänheten, förvaltningsmyndigheter, företrädare för nationella minoritetsorganisationer och media. Frågor av enklare och

²⁰ <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/roma-survey-findings>

omfattande karaktär inkommer både via funktionsbrevlådan och direkt till medarbetarna.

Intervjustudie om strukturella hinder för inflytande

För att stärka de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande genomförde Emerga institute på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget under hösten 2022 en studie med fokus på erfarenheter av samråd och andra former för inflytande.

Studien behandlar det minoritetspolitiska delområdet inflytande och delaktighet med utgångspunkt i fem fokusgruppsintervjuer. Intervjuerna fokuserade särskilt på att identifiera strukturella hinder för inflytande, och nedan kommer vi att presentera de delar som rör den romska minoriteten.

Deltagarnas bakgrund

De romska deltagarna i studien har erfarenhet av samråd och andra former av inflytande med statliga myndigheter och organ, kommuner och regioner, länsstyrelser, universitet och Regeringskansliet. Dessa samråd har genomförts både enskilt och tillsammans med andra nationella minoriteter. De har handlat om frågor som utbildning, språk, kultur, bostad, arbete, forskning, romsk inkludering och minoritetspolitik mer generellt.

Framgångsfaktorer

En viktig framgångsfaktor som tas upp av många respondenter är att beslutsfattande personer är med på samråden. Detta märks även i de positiva exemplen som tas upp som antingen är direkta samarbeten med en statlig myndighet kring något som myndigheten ska genomföra eller samråd med ansvariga politiker i en kommun.

Flera respondenter nämner vikten av tydlighet. Det ska vara tydligt vad samrådet handlar om, vad syftet är och vad deltagarna kan förvänta sig av mötet. Många menar att det måste finnas ett förmöte för den romska gruppen. Några uttrycker även att romerna bör involveras redan i planeringen av samråd.

”För mig handlar ett bra samrådsmöte om delaktighet, att man upplever att det finns en reell delaktighet. Helst att vi får vara med i att utforma mötena.”

Lyhörda och engagerade tjänstepersoner är en återkommande framgångsfaktor i positiva exempel, i vissa fall har det handlat om tjänstepersoner som själva tillhör en nationell minoritet.

Andra framgångsfaktorer som respondenter nämner är att personerna på plats har kunskap om nationella minoriteter och regelbunden kommunikation mellan de som kallar till samråd och den nationella minoriteten.

Utmaningar

Flera av deltagarna i fokusgruppen uttryckte att de flesta samråd som de bjuds in till i själva verket är informationsmöten där förvaltningsmyndigheter informerar om sina planer i stället för att ge möjlighet till inflytande.

För att ett samråd ska lyckas anser många av de intervjuade att det måste finnas möjligheter till *reellt* inflytande, och inte endast ”på papperet”. Precis som ovan nämnt är det viktigt att beslutsfattande personer är med på samrådet för att synpunkterna ska kunna omhändertas. En av respondenterna säger:

”I samråd är det viktigt att personer som kan fatta olika beslut finns tillgängliga. För annars är det inte samråd. Det är svårt att kunna diskutera om saker när vissa säger 'oj, jag måste ta det med min chef' eller med någon annan.”

En annan brist som tas upp är att det finns alldeles för lite kunskap om minoriteterna hos många som bjuder in till samråd. Respondenterna beskriver att de ständigt brottas med felaktiga uppfattningar och att behöva repetera information för nya personer. Detta gäller framför allt tjänstepersoner från förvaltningsmyndigheter.

Ytterligare en faktor som respondenterna lyfter fram är vikten av att det finns gott om tid. När samråden är för korta och det saknas en tydlig struktur kan det resultera i att alla inte får komma till tals.

Statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering

Bakgrund och syfte

Länsstyrelsen i Stockholms län fick den 7 april 2022 i uppdrag att fördela statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering.²¹ Ändamålet med bidraget är att förbättra romers inkludering i samhället. Bidraget syftar även till att ge kommunerna bättre förutsättningar att arbeta med att främja romsk inkludering, för att göra det möjligt för romer att delta på lika villkor som andra i samhället.

Enligt förordning (2022:259) får bidrag lämnas till kommuner för insatser som bidrar till att främja romsk inkludering i samhället inom områdena utbildning, arbete, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet, kultur och språk samt civilsamhällets organisering. Bidrag får inte lämnas för utförande av sådana uppgifter som kommuner enligt lag eller förordning är skyldiga att genomföra.

Förankring

Länsstyrelsen bedömde att det fanns behov av att meddela föreskrifter om verkställigheten av förordningen i syfte att förtydliga dess tillämpning. Föreskriften²² skickades på remiss till ett trettiootal kommuner som ingår i Länsstyrelsens nätverk. Den 17 augusti genomfördes även ett digitalt samråd beträffande föreskriften med organisationer som företräder den romska minoriteten.

Informationsspridning

Parallellt med framtagandet av en tillgänglighetsanpassad ansökningsblankett och interna rutiner för handläggning av statsbidraget genomfördes flera insatser för att väcka intresse och nå ut med information om statsbidraget till landets kommuner. Genom e-postutskick den 14 september 2022 till samtliga kommuner informerade Länsstyrelsen om den kommande utlysningen. Två dagar innan utlysningen öppnades genomfördes ett informationsmöte om statsbidraget där tolv kommuner och fyra romska organisationer deltog.

Länsstyrelsen har löpande svarat på frågor om statsbidraget från kommuner, organisationer och media. Vägledande samtal om ansökningsförfarandet har

²¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2022259-om-statsbidrag-till_sfs-2022-259

²² <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/om-lansstyrelsen-stockholm/forfattningar/forfattningar-2022/forfattningssamling-2022/2022-09-08-01fs-202228.html>

genomförts med de kommuner som uttryckt behovet. Den 13 november 2022 stängde ansökan.

Beslut

Länsstyrelsen tog emot 18 ansökningar om statsbidrag från 14 kommuner inom den utsatta tiden. I slutet av december 2022 hade Länsstyrelsen gått igenom samtliga ansökningar och meddelat beslut till kommunernas kontaktpersoner. Resultatet blev 16 beviljade insatser i 13 kommuner, ett avslag och en återtagen ansökan (se sammanställning i bilaga 1 för mer information).

Ett av kriterierna i förordning (2022:259) är att bidraget ska tilldelas kommuner i olika delar av landet samt kommuner av olika storlek. Denna målsättning kunde till viss del uppfyllas. Den geografiska spridningen är stor, men trots att landets samtliga kommuner hade informerats om statsbidraget vid två olika tillfällen är det endast mellanstora och stora kommuner som har valt att söka. Detta överlappar till stor del med enkätresultaten som redovisades tidigare i rapporten där merparten av de 23 kommuner som har svarat att de arbetar aktivt med frågan är just mellanstora till stora kommuner.

Totalt har 9 456 950 kronor beviljats och betalats ut. Flera av kommunerna har sökt statsbidrag för att anställa brobyggare - ett etablerat koncept som många kommuner har goda erfarenheter av. Andra kommuner har i stället valt att satsa på att starta upp eller utveckla redan befintliga verksamheter som erbjuder stöd till barn, föräldrar eller äldre.

I övrigt är variationen stor vad gäller formen av insatser som kommunerna vill genomföra. En vetenskaplig studie, en kartläggning i syfte att säkerställa romsk språk- och kulturkompetens i äldreomsorgen och en ljudbaserad stadsvandring med fokus på romsk historia är bara några exempel på beviljade insatser.

Redovisning

Varje kommun som har tagit emot statsbidrag ska redovisa hur de mottagna medlen har använts. Kommunen ska samtidigt redovisa vilket resultat som har uppnåtts i förhållande till det ändamål som bidraget har beviljats för. Redovisningen ska vara Länsstyrelsen tillhanda senast två månader efter insatsens slutdatum.

Bilaga 1. Statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering. Beviljade insatser under 2022.

Borås – 482 000 kronor

Arbetslivsförvaltningen i Borås stad har beviljats 482 000 kronor för insatsen ”Enskilt stöd”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-01 till 2023-12-31. Syftet med insatsen är att nå fler romska kvinnor som är i behov av stöd genom att anställa en kvinnlig brobyggare vars arbetsuppgifter främst kommer att handla om att stötta individen till ett tryggt och bra liv i Sverige. Detta bidrar även till ett tryggare och bättre liv för romska barn. Insatsen kommer att utgå ifrån att den som själv har fått hjälp till ett bättre liv kan bli en motiverande och inspirerande ambassadör utåt, både till personer inom sin grupp och mot samhället.

Göteborg – 400 000 kronor

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen i Göteborgs stad har beviljats 400 000 kronor för insatsen ”Romsk inkludering genom fler med romsk kompetens som utbildar sig inom vård- och omsorgsyrken”. Insatsen avser tidsperioden 2023-02-01 till 2023-11-01. Syftet med insatsen är att:

1. Undersöka vad som uppfattas som hindrande i processen för att utbilda sig inom vård- och omsorgsyrken för unga svensk-romska individer samt även för personer som vill omskola sig.
2. Identifiera tillsammans med arbetsmarknad- och vuxenutbildningen vad som kan förstärkas i kommunikationen och informationen för att nå den specifika målgruppen.
3. Genomföra ett antal kommunikationsinsatser för att stärka attraktiviteten för vård- och omsorgsyrkena, samt
4. Utvärdera dessa insatser för fortsatt arbete.

Haninge – 550 000 kronor

Social- och äldreförvaltningen i Haninge har beviljats 550 000 kronor för insatsen ”Bizajalno samma Romenge (Trygg omsorg för romer)”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-01 till 2023-12-31. Projektets första del är att hjälpa äldre romska kvinnor att starta en pensionärsförening med syfte att självorganisera sig och att driva och utveckla äldreomsorgsfrågor tillsammans med Haninge kommun.

Den andra delen består i att utveckla det romska föräldranätverket med ett språkstöd och aktiviteter för att främja det romska språket och stärka den romska identiteten hos romska barn och familjer. Båda delarna syftar till att

öka förtroendet och bygga trygga relationer mellan främst romska kvinnor och kommunens olika verksamheter, med inriktning mot äldre- och barnomsorg.

Helsingborg – 605 400 kronor

Arbetsmarknadsförvaltningen i Helsingborgs kommun har beviljats 115 000 kronor för insatsen ”Digital utbildning om romsk inkludering”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-01 till 2023-12-30 och syftar till att öka kunskapen om minoritetens situation kopplat till viktiga ansvarsområden för kommunen såsom sysselsättning, delaktighet och boende. Detta vill man göra genom en digital utbildning baserad på rapporten "Romer och resande i sex länder". Den ökade kunskapen ska leda till bättre analyser och i förlängningen konkreta åtgärder för att arbeta aktivt med strategin för romsk inkludering.

Socialförvaltningen i Helsingborgs kommun har beviljats 490 400 kronor för insatsen ” För en mer jämlik skolstart för romska barn”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-31 till 2023-12-31 och syftar till att ge barn goda förutsättningar att lyckas i skolan. Insatsen kommer att bedrivas på två plan. Dels kommer barnen att förberedas inför skolstarten med intensiv läs- och matematikträning en kort stund flera dagar/vecka, dels kommer skolförälderkompetensen att stärkas. För att det ska bli hållbart vill kommunen arbeta med föräldrarna på ett lyhört, kreativt och involverande sätt. Dessa insatser kommer att bedrivas såväl enskilt (familjestöd) som i grupp (föräldracirkel).

Hudiksvall – 1 000 000 kronor

Kultur -och fritidsförvaltningen i Hudiksvalls kommun har beviljats 1 000 000 kronor. Insatsen avser tidsperioden mars 2023 till mars 2025. Syftet med insatsen är att öka kunskap om den romska minoritetsgruppen samt skapa förtroende mellan den romska minoritetsgruppen och majoritetssamhället. Insatsen syftar även till att inventera behov hos minoritetsgruppen och planera och genomföra aktiviteter som utgår ifrån dessa.

Malmö – 823 000 kronor

Malmö stad har beviljats 823 000 kronor för insatsen ”Antiziganism och förutsättningar för romskt liv i Malmö”. Insatsen avser tidsperioden 2023-03-01 till 2023-12-31. Malmö stad vill genomföra en studie för att skapa fördjupad förståelse för upplevelser av romskt liv och antiziganism samt de hinder som romer upplever i samhället idag. Målet är att kommunens arbete med att implementera nationell minoritetslagstiftning ytterligare ska stärkas, och att man med hjälp av studien ska öka synlighet av romska perspektiv och romsk delaktighet i frågor som berör minoriteten.

Mölnadal – 295 000 kronor

Mölnadal stad har beviljats 295 000 kronor för insatsen ”Likvärdig framtid - att verka för romsk inkludering i förskola och skola”. Insatsen avser

tidsperioden 2023-01-01 till 2023-12-31. Mölndals stad vill erbjuda kompetenshöjande insatser om romers position och rättigheter till alla lärare i modersmål, språkutvecklare i förskola, pedagoger på Öppna förskolan och lärare i svenska som andraspråk samt rektorer i förskola och skola. Mölndals stad vill genom sina nätverk förankra en kompetens hos lärarna som sedan kan spridas vidare till alla förskolor och skolor i staden.

Norrköping – 814 550 kronor

Utrednings- och utvecklingsenheten i Norrköpings kommun har beviljats 814 550 kronor för insatsen ”Romanocenter Norrköping Lovari/Kelderash samt Suker Dive”. Insatsen avser tidsperioden 9 januari 2023 till 31 december 2023. Norrköpings kommun vill starta en ny verksamhet där nyckelpersoner ur den lovari/kelderashalande romska nationella minoriteten kan verka som dörroppnare till en grupp som kommunen tidigare inte nått. På så sätt kan centret bli ett positivt komplement som kan underlätta förståelsen mellan kommunen och den lovari/kelderashalande romska nationella minoriteten vad gäller olika stöd och insatser till gruppen såväl som att förstå offentliga aktörers regelverk.

Med insatsen ”Suker Dive” vill kommunen genomföra en romsk film-och kulturfestival med arrangemang som belyser romska kvinnors situation samt engagerar barn och unga.

Skellefteå – 970 000 kronor

Skellefteå kommun har beviljats 970 000 kronor för insatsen ”Inkluderande utbildning”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-01 till 2024-06-30. Dess syfte är att stärka arbetet med romsk inkludering genom att stärka målgruppens förutsättningar att fullfölja sin utbildning och förbättra förutsättningarna för anställning. En del av insatserna kommer att genomföras av brobyggare med romsk kompetens tillsammans med utbildningsförvaltningens professioner. Kunskapshöjande insatser riktade till medarbetare ska genomföras av externa föreläsare och/eller av brobyggare. Det övergripande målet är att stärka målgruppens utbildningssituation och förutsättningar för anställning.

Skövde – 600 000 kronor

Skövde kommun har beviljats 600 000 kronor för insatsen ”Ung & Rom”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-15 till 2023-12-31. I ansökan anges att en projektledare ska samla och leda en arbetsgrupp på 10 unga romer och att gruppen ska träffas kontinuerligt under två terminer och ta fram och forma den nya kontaktytan för unga romer. Roma-dagen ska uppmärksammas extra, och kommunen vill även organisera ett par workshopdagar och familjedagar per termin för de som identifierar sig som romer, samt även andra intresserade. Målet med insatsen är att det i slutet av december 2023 ska finnas en ny kontaktyta som kontinuerligt kan användas av unga romer.

Stockholm – 1 404 000 kronor

Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad har beviljats 80 000 kronor. Den planerade insatsen avser tidsperioden 2023-01-01 till 2023-12-31. I ansökan anges att kommunen vill bedriva nätverksarbete inom romsk inkludering i syfte att skapa tillit till stadens verksamheter. Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad planerar att genomföra informationsinsatser om öppna förskolans verksamhet för romer, om hälsa, samt om grundskola och gymnasieskola. Utbildningsförvaltningen vill bland annat genomföra inspirationsträffar, arbeta med att skapa en länk mellan familjer och öppna förskolor utifrån uppbyggt tillitsarbete, köpa och ta fram pedagogiskt material och delta i relevanta konferenser och möten.

Arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad har beviljats 984 000 kronor för insatsen ”Unga brobyggare inom Jobbtorg Unga”. Insatsen avser tidsperioden 2023-01-01 till 2023-12-31. I ansökan anges att arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad vill anställa två unga romska brobyggare med placering inom Jobbtorg Unga. Jobbtorg Unga ser ett behov av att strukturerat fånga upp romska ungdomar som inte studerar eller arbetar. Syftet med insatsen är att stärka den romska kompetensen och att bygga en struktur för romsk inkludering inom ungdomsverksamheterna, med fokus på uppsökande arbete. Målsättningen är att tjänsterna ska ingå i den ordinarie strukturen från och med år 2024, och att de på lång sikt ska kunna bidra till att minska klyftan i frågan om sysselsättning mellan romer och den övriga befolkningen.

Kulturförvaltningen i Stockholms stad har beviljats 340 000 kronor för insatsen ”Ljudbaserad stadsvandring: Resandes historia i Stockholm”. Insatsen avser tidsperioden 2023-03-01 till 2023-12-31. I ansökan anges att insatsen syftar till att synliggöra och aktivera resandes historia och kulturarv i Stockholm genom framtagandet av en ljudbaserad stadsvandring. Vandringen kommer att tillgängliggöras för allmänheten och kommer att belysa platser, föremål och personer med anknytning till resandes historia. Stadsvandringen kommer att publiceras på Stockholmskällan och i Stadsmuseets nya digitala kartfunktion med arbetsnamnet Hela staden. Den primära målgruppen är resandegruppen inom Stockholm stad, i andra hand resande runt om i Stockholm.

Trollhättan – 495 000 kronor

Trollhättans stad har beviljats 495 000 kronor för insatsen ”Inledande kartläggning och kunskapshöjande insatser”. Insatsen avser tidsperioden 2023-04-08 till 2024-03-15. I ansökan anges att kommunen vill anställa en person ur den romska nationella minoriteten som ska bedriva uppsökande verksamhet i syfte att kartlägga de särskilda behov som kan identifieras inom gruppen.

Parallellt med detta kommer kommunen att genomföra en kartläggning av behovet av kunskapshöjande insatser bland Trollhättans stads egen personal.

Uppsala – 1 018 000 kronor

Uppsala kommun har beviljats 1 018 000 kronor för insatsen ”Stärka och främja romsk inkludering – i samverkan med det civila samhället”. Insatsen avser tidsperioden januari 2023 till december 2024. I ansökan anges att insatsen syftar till att stärka Uppsala kommuns arbete för att säkerställa romsk delaktighet och romskt inflytande med särskild betoning på principen om icke-diskriminering. Arbetet pågår kontinuerligt och kräver tid, resurser och förståelse för minoritetens utsatthet. Kommunen avser fortsätta sin samverkan både inom sin egen organisation och med lokala aktörer, i syfte att stärka kommunens band med det civila samhället och bidra till att främja den nationella minoriteten romers rättigheter.

Bilaga 2. Andra verksamhetsområden

I de fall där det för närvarande saknas pågående uppdrag och aktuella underlag redovisas verksamhetsområdets betydelse för strategin samt den myndighet som enligt vårt uppföljningssystem ansvarar för uppföljningen inom verksamhetsområdet.

Utbildning

Utbildning är en av de viktigaste faktorerna för att långsiktigt åstadkomma förbättrade levnadsvillkor för den romska befolkningen. Det av riksdagen fastställda målet för svensk barn- och ungdomsutbildning är att den ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Detta gäller befolkningen i stort och innefattar därigenom också romer.

Ansvarig myndighet enligt Länsstyrelsens uppföljningssystem: Skolverket.

Arbete

Arbete är ett centralt åtgärdsområde för att bryta romers utanförskap. Romers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden måste därför förbättras och särskilt unga romers möjligheter.

För att åstadkomma reella förändringar när det gäller romers sysselsättning måste såväl ansvariga myndigheter som kommuner medvetet uppmärksamma romers situation och eventuella behov av åtgärder. Centralt i detta arbete är att överbrygga den ömsesidiga förtroendeklyfta som ibland finns mellan romer och det offentliga, och som riskerar att hindra romer från att delta fullt ut i samhället.

Ansvarig myndighet enligt Länsstyrelsens uppföljningssystem: Arbetsförmedlingen

Den 30 april 2020 fick myndigheten ett regeringsuppdrag att under 2020–2023 vidareutveckla arbetet med romsk inkludering i sin verksamhet.²³ Enligt uppdraget ska Arbetsförmedlingen:

- Sprida information och kunskap bland romer om det stöd som myndigheten kan erbjuda, samt se till att enskilda arbetssökande hos förmedlingen får den hjälp de behöver.

²³ Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Ku2020/01108/CSM.

- Stärka arbetet för att förbättra kvinnors möjligheter att ta del av myndighetens insatser.
- Säkerställa att det i myndigheten finns för verksamheten nödvändiga kunskaper om romer som nationell minoritet.
- Utveckla ett uppföljningssystem utifrån tidigare erfarenheter med så kallade nulägesbeskrivningar

I sin redovisning till Länsstyrelsen i Stockholm²⁴ konstaterar myndigheten att det finns utmaningar med att utveckla ett uppföljningssystem för strategin, då gruppstillhörighet baserad på etnicitet varken kan eller ska särskiljas i myndighetens arbetsökanderegister. Detta innebär också att man inte kan veta hur många som är inskrivna på myndigheten med romsk bakgrund.

Arbetsförmedlingen har börjat undersöka olika vägar för uppföljning utifrån de förutsättningar som finns. En av dessa har varit att genomföra uppföljning via myndighetens befintliga kundenkäter vilka syftar till att få bättre insikter över kundupplevelsen och mäta kundnöjdhet. Det har dock visat sig vara svårt att ta fram rättssäkra och effektiva metoder där man via enkätsvar kan urskilja målgruppen från andra respondenter samt få ett tillräckligt underlag för att kunna dra slutsatser som ger grund för åtgärder.

Myndigheten har tidigare under uppdragsperioden och även under föregående uppdrag genomfört kvalitativa undersökningar. Dessa har betraktats som produktiva av myndigheten, främst för att de gav möjlighet till fördjupning och större förståelse tack vare att deltagarna ofta har haft god kunskap om den problematik som råder för flertalet inom målgruppen.

Myndigheten ser dock en del utmaningar med dessa undersökningar. Den främsta är att myndigheten har begränsade möjligheter att nå ut till målgruppen. Respondenterna blir oftast personer som tillfrågats via de nätverk myndigheten har tillgång till, såsom romska föreningar och intresseorganisationer. Detta medför att man endast når deltagare från en viss del av målgruppen. Gemensamt för dem är att de ofta har stor insikt om romernas historia och den romska minoritetspolitiken samt att de ofta delar samma uppfattningar kring romers situation på arbetsmarknaden. Det finns därför en risk att myndigheten inte når romer som inte är lika aktiva inom den romska minoritetspolitiken och som kanske har andra synpunkter som således inte kommer myndigheten tillhanda.

Bostad

Bostadsfrågan en kärnfråga när det gäller romers inkludering i den meningen att den får betydande effekter för den enskildes levnadsvillkor i stort. Åtgärder behöver vidtas för att framför allt motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden.

²⁴ Återrapport för regeringsuppdrag om romsk inkludering, 2023-02-15. Diarienummer: Af-2022/0085 7666.

Ansvarig myndighet enligt Länsstyrelsens uppföljningssystem: Boverket.

Det senaste uppdraget Boverket hade inom området var under åren 2017–2020 när regeringen gav myndigheten i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser riktade till fastighetsägare och hyresvärdar med utgångspunkt i en webbaserad utbildning som myndigheten hade tagit fram.

När Boverkets uppdrag löpte ut år 2020 tillgängliggjordes webbutbildningen via Boverkets webbplats. Under 2020 hade sexton personer tagit del av utbildningen på detta sätt. I samband med att dess uppdrag löpte ut slutade myndigheten följa hur många och vilka som tar del av utbildningen.

Hälsa

Det krävs ett långsiktigt arbete inom många områden för att romer ska få bättre hälsa och den sociala delaktigheten ska öka. Ett särskilt fokus vad avser romers hälsa bör läggas på hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser.

Ansvarig myndighet enligt Länsstyrelsens uppföljningssystem: Folkhälsomyndigheten.

Myndighetens senaste uppdrag inom romsk inkludering avslutades 2018 och var ett bidrag till Länsstyrelsens arbete med att ta fram en nulägesbeskrivning av regeringens strategi i pilot- och utvecklingskommunerna.²⁵

I september 2021 fick myndigheten ett nytt uppdrag av regeringen, att genomföra insatser för att stärka och utveckla kunskapen om hälsosituationen bland de nationella minoriteterna och urfolket samerna. Folkhälsomyndigheten ska, senast den 1 oktober 2024, lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet med kopia till Kulturdepartementet). I slutredovisningen ska eventuella behov av fortsatta utvecklingsinsatser inom området framgå. Särskilt ska övervägas hur hälsosituationen bland de nationella minoriteterna och urfolket samerna ska kunna följas upp på regelbunden basis samt vilka åtgärder och aktiviteter som myndigheten kan vidta för att säkerställa att en sådan uppföljning kommer till stånd.

Slutredovisningen ska även innehålla en beskrivning av rimliga tidsintervaller för en sådan uppföljning samt avvägningar som berör till exempel insamling och bearbetning av uppgifter.²⁶

²⁵ Uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län att göra en nulägesbeskrivning i kommuner med verksamhet för romsk inkludering. 2017-05-11 Ku2017/01295/DISK.

²⁶ Uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla kunskapen om hälsosituationen bland de nationella minoriteterna och urfolket samerna. Diarienummer: S2021/06169.

Social omsorg och trygghet

Det av riksdagen fastställda målet för individ- och familjeomsorgen är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, samt att stärka skyddet för utsatta barn. Detta gäller befolkningen i stort och innefattar därigenom också romer.

Ansvarig myndighet enligt Länsstyrelsens uppföljningssystem: Socialstyrelsen.

Förutom sitt övergripande uppdrag att genomföra och redovisa insatser för att implementera lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk inom sitt verksamhetsområde²⁷ har Socialstyrelsen fått flera nya uppdrag under 2022 som berör de nationella minoriteterna.

I mars 2022 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att under 2022–2024 ta fram och sprida kunskapsstöd och att genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken²⁸. Stödet ska riktas till beslutsfattare och professioner inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och äldreomsorgen och uppdraget ska slutredovisas i januari 2025.

Bakgrunden till uppdraget är att statliga utredningar och minoritetsorganisationer under de senaste 20 åren har uppmärksammat att allmänhetens kunskap om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken är låg. Kunskapen är låg även inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och äldreomsorg. Detta bedöms kunna leda till att vård och omsorg nyttjas i lägre grad av personer tillhörande en nationell minoritet vilket skapar ojämlik hälsa mellan grupper i befolkningen.

Under uppdragets initiala fas kartläggs och sammanställs befintlig kunskap på området. Därefter ligger fokus på att analysera vad de nationella minoriteterna behöver för att få sina rättigheter tillgodosedda enligt minoritetslagen i kontakten med socialtjänsten, äldreomsorgen och hälso- och sjukvården, samt vilket stöd dessa verksamheter behöver för att tillämpa lagen i praktiken. Myndigheten kommer också att sammanställa vilka insatser som redan finns för att stödja verksamheterna att tillämpa minoritetslagen.

För att få en kompletterande och aktuell bild av förutsättningar och behov av kunskapsstöd/stöd för implementering kommer myndigheten att föra dialog med ovannämnda verksamheter och de nationella minoriteterna. Denna dialog kommer att utgöra ett viktigt underlag för valet av de stöd och aktiviteter som myndigheten kommer att ta fram under 2023–2024. Parallellt med detta arbete tas en kommunikationsplan fram i syfte att säkerställa att kommande kommunikationsinsatser ska bli så träffsäkra och målgruppsanpassade som möjligt. I syfte att sprida information om

²⁷ Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Socialstyrelsen S2021/08111

²⁸ Uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram och sprida kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken
Diarienummer: Ku2019/01043, Ku2022/00585

uppdraget har myndighetens projektgrupp deltagit under konferensen ”Hälsa, vård och omsorg för de nationella minoriteterna” som arrangerades av Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. Vidare har information om uppdraget spridits i samband med myndighetens samråd med de nationella minoriteterna.²⁹

Organisering

Det civila samhällets organisationer har en central roll i att bidra till att stärka romers egenmakt och att ge romer en röst i det offentliga samtalet och skapa delaktighet. Strategin slår fast att människor genom att gå samman kan påverka situationer som kan vara svåra för en enskild person att förändra.

Ansvarig myndighet enligt Länsstyrelsens uppföljningssystem: MUCF

Myndigheten hade under åren 2016–2019 i uppdrag av regeringen att fördela statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer³⁰. I budgetpropositionen för 2022 fick MUCF uppdraget på nytt. Syftet med bidraget är att främja romers hälsa. Bidraget syftar även till att ge civilsamhället och särskilt romska organisationer bättre förutsättningar att arbeta med hälsofrämjande insatser riktade till romer.³¹

Ansökan öppnade den 4 april, och den 30 augusti meddelande myndigheten i ett pressmeddelande³² att sju organisationer får dela på totalt 1 899 196 kronor. De sju organisationerna är:

- Romska Kulturcentret i Malmö: 526 500 kronor
- Malmö Romska Idécenter: 231 400 kronor
- Gipsy Queens: 113 000 kronor
- Gävle romska förening: 380 496 kronor
- Romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans: 169 800 kronor
- Fusion: 224 000 kronor
- Studieförbundet Bilda Sydväst: 254 000 kronor

Sammanfattning

Vår genomgång visar att tre myndigheter (Arbetsförmedlingen, MUCF och Folkhälsomyndigheten) har pågående regeringsuppdrag och därmed arbetar aktivt mot målen i strategin. De två förstnämnda myndigheterna arbetar utifrån uppdrag som uttryckligen tar avstamp i strategin, medan Folkhälsomyndigheten arbetar brett utifrån ett minoritetspolitiskt perspektiv.

²⁹ Socialstyrelsens redovisning av insatser utifrån minoritetspolitikens mål 2022. Diarienummer 5.7–16360/2022.

³⁰ Förordning (2016:840) om statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer.

³¹ Förordning (2022:118) om statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer

³² <https://press.newsmachine.com/pressrelease/view/1-9-miljoner-till-projekt-som-ska-framja-romers-halsa-36628>

Det kan inte uteslutas att någon av de andra myndigheterna arbetar för romsk inkludering inom sitt område som en del i ett större minoritetspolitiskt eller rättighetsbaserat arbete, det vill säga att frågorna är integrerade i myndigheternas ordinarie verksamheter. Däremot är det viktigt att alla myndigheter inom strategins sektorer tilldelas uppföljningsuppdrag för att vi ska kunna följa utvecklingen och identifiera eventuella behov av insatser och åtgärdsförslag.

Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som en person som inte är rom.

Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för nationella minoriteter
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm